

Catàleg dels llibres manuscrits anteriors al segle XVIII del Museu Episcopal de Vich, per Mn. JOSEP GUDIOL, prev.*

INTRODUCCIÓ

MAI havia estat empresa per nosaltres la feina de catalogar la col·lecció de còdexs manuscrits, anteriors al segle XVIII, que posseeix el Museu Episcopal de Vich. Lo complicat i ardu de la feina, per una part, i per l'altra, la manera com havia estat formada tal col·lecció, havien impedit que un es posés de ferm al treball de la catalogació.

Els llibres manuscrits del present catàleg procedeixen en bona part de l'Arxiu Capitular de Vich, constituint les deixes de la primitiva llibreria canonical de Sant Pere d'Ausona. En anar-se a procedir a la inauguració del Museu Episcopal, a principis de juliol de 1891, es pensà que aniria bé que hi figuressin alguns dels vells còdexs. Per això foren aquests traslladats, en conjunt i constituint ja una col·lecció interessantíssima, a les sales del Museu, on foren instal·lats d'una manera interina fins que, poc després, el bisbe Dr. Morgades, en eixamplar el Museu, féu habilitar una sala especial, amb vitrines a posta, per exposar-hi els predits manuscrits. Per a la feina d'inventariació, en aquells dies de presses i de febre, serví perfectament la llista dels còdexs tal com l'havia publicada el *Boletín de la Real Academia de la Historia*, de Madrid, en reproduir un manuscrit del P. Jaume Villanueva, redactat en 1806, guardat entre els lligalls d'apuntaments i notes deguts a l'insigne investigador, que recullí l'Acadèmia que en octubre de 1894 els donà a l'estampa. Amb sols fer referència a a numeració, que constava en el treball de l'autor del *Viage literario*, pot dir-se que es va tenir fet, encara que d'una faisó interina, l'inventari.

Posteriorment el Museu havia anat adquirint volums manuscrits, que vingueren a augmentar el fons del Capítol; volums que, efectivament, havien estat, en llur major part, objecte d'inventariació, com els altres exemplars amb què eren augmentades les col·leccions episcopals vigatanes.

* Treball premiat en el Concurs de Museus de 1922, de l'Institut d'Estudis Catalans.

Esperant dies de calma i una temporada a posta per a dedicar-nos a la magna i complicada empresa de fer una catalogació especial dels còdexs del Museu, han anat transcorrent els anys, sense que aquesta es portés endavant, restant la col·lecció bibliogràfica com la més descuidada, amb tot i sa grandíssima importància. Ha estat precis, perquè finalment ens hàgim tirat a passar avant la catalogació, el desig de participar al concurs, organitzat per l'Institut d'Estudis Catalans, que d'altra manera és ben possible que encara haguessin trigat anys abans de fer-se el catàleg.

La inspecció de les fulles que segueixen a la present introducció, és suficient per a conèixer el mètode que hem seguit en la confecció del catàleg. Hem començat per prescindir dels manuscrits posteriors a l'any 1700, considerant que aquests, si podien tenir un interès com a text, en presentaven poc sota el punt de vista arqueològic. Tals manuscrits, convenientment inventariats, resten a la Biblioteca Episcopal Pública o a la Secretaria del Museu.

Hem seguit el sistema de donar un número i admetre com a objecte a part cada un dels volums que formen la col·lecció de manuscrits del Museu. Per això hem hagut de prescindir de considerar com a exemplars distints les obres, fossin o no d'un mateix autor, que es presentaven relligades sota una mateixa coberta. Hem assenyalat cada una d'aquestes pel seu títol, que sovint hem tingut de combinar, atenent a la matèria tractada per l'autor en la mateixa obra. Aquest títol l'hem redactat en la llengua en què està el manuscrit, de manera que el títol fos per ell sol indicador de l'idioma en què es presenta l'obra, sense necessitat de noves explicacions.

Al títol li hem fet seguir la descripció bibliogràfica del llibre: entrant dintre aquesta ses mides, el nombre de folis, la forma com es presentava el text, tant en sa distribució en corondells com en la forma i manera d'ésser del caràcter de lletra usat, acabant per anotar el sistema de relligat i l'època a què pertany el volum. Aquesta descripció comprèn també les particularitats d'ornamentació en què es presenta el text, sobre tot en el que es refereix a caplletres i miniatures. Tal descripció hauria d'anar acompanyada de sengles fotografies, que completessin la idea que tothom ha de formar-se del manuscrit; per més que, no essent això possible en l'actual faisó d'estampar el catàleg, tindrem de limitar-nos amb la reproducció de quelques mostres, que fan referència especial a llibres datats o d'interès cabdal.

Després de la descripció bibliogràfica hem procurat donar la del text, sobre tot mirant de fer veure son contingut i l'estat en què aquest es presenta, identificant-lo tant com ha estat posible, amb alguna de les edicions estampades, i singularment amb la Patrologia del J. P. Migne. Aquesta feina d'identificació sovint ha presentat grans dificultats, que hem fet els possibles per vèncer, tenint el goig de poder dir que alguna vegada hem arribat a resultats del tot satisfactoris i definitius.

Hem procurat també donar la història de cada un dels volums, quan sobre aquesta existien indicacions. Així, en el catàleg es trobaran explicacions sobre la procedència dels llibres, sobre llur escriptor o miniador, recollint també totes les notícies

que podien explicar les circumstàncies amb què el volum ha arribat fins als nostres dies.

Finalment, hem agrupat els còdexs en set seccions, atenent a la matèria que hi era exposada. Per això han estat una dificultat les diverses obres que es presentaven relligades en un sol volum; però d'aquelles hem triat, com a preferent, la que ens ha semblat més principal, prescindint de les altres, si bé a aquestes pot fer-s'hi referència mitjançant les acotacions.

Dels 200 manuscrits catalogats n'hi ha 118 que pertanyen al Capítol Catedral de Vich. Això ens porta, com per la mà, a intentar fer la història de la Biblioteca canonical ausetana, fonament de la col·lecció del Museu.

La institució de les canòniques anexas a les catedrals, de la manera com aquelles importaven vida comú entre els pertanyents a la corporació eclesiàstica, feia necessari una biblioteca o conjunt de llibres que, no sols servissin per al complement de la instrucció dels associats, sinó també per fonamentar els estudis dels joves que eren portats per llurs pares a la Canònica perquè hi rebessin la preparació necessària per poder un dia ésser comptats entre els clergues adscrits a la Catedral. Gran era la cura que havia de posar-se en el recull i guarda de tals llibres, que serien manuscrits, havent-hi entre els càrrecs canònics de l'època visigòtica el de *Curator librorum et senior scribarum*, que rebia del bisbe, a la sagristia de la Catedral, l'anell o segell dels armaris i caixes on tals llibres eren custodiats.¹

La més antiga notícia referent a la biblioteca canonical ausetana és de l'any 909. En el testament del bisbe de Vich Idalquer, es fa generosa deixa de volums *ad ecclesiam sancti petri apostolorum principis cui ego indignus preesse videor*, parlant-se de *missale (quod)cem 1, lectionarium 1, prophetarum 1, passionem apostolorum quodicem 1, actus apostolorum et epistolas Pauli quodicem 1, canonem quodicem 1, Smaragdum quodicem unum, antifonarium unum*.² Aquests llibres en bona part eren pertanyents al res de l'ofici i celebració del Sant Sacrifici, tals com el Missal, Leccionari, Llibre dels Profetes, dels Fets dels Apòstols, de les Epístoles de Sant Pau i l'Antifonari. Altres serien per a la instrucció clerical, com el còdex de les passions dels Apòstols, el de Cànon i l'Esmeragde.

La Canònica vigatana tenia ja constituïda la seva biblioteca a mitjan segle desè. Es conserva el document redactat en 957, quan, amb motiu de la mort del bisbe Wadamir, el barceloní Wilara féu l'inventari dels béns de la Catedral. Entre aquests es detallen diversos còdexs, tals com *testo 1*, que devia ésser el llibre dels Evangelis; *preceptos III*, que és fàcil que resultessin ésser llibres que contenien preceptes dels reis francs; *Privilegios 1*, volum per l'estil dels anteriors; *Eptaticos II*, volums comprenent

1. Dom M. FEROTIN, *Liber ordinum en usage dans l'Eglise wisigothique et mozarabe d'Espagne du cinquième au onzième siècle*, col. 43.

2. Publicat per VILLANUEVA, *Viage literario*, vol. VI, apèndix XII, pàg. 267.

els set primers llibres de la Sagrada Escripura; *degada* 1, *prophetarum unum*, fascicles que potser donarien el text dels deu profetes menors i de tot el conjunt profetical; *dispositos* III, *quarantenos* III, *salomon* 1, *hactus apostolorum* 1, *job* 1, llibres en bona part pertanyents a la Sagrada Escripura; *passionarios* II, que copiarien lectures referents als martiris dels sants; *Regum* 1, que, com indica el nom, portaria els llibres bíblics dels reis; *channones* III, que és possible que continguessin actes conciliaris de caràcter preceptiu; *anthiphonarios* IIII, llibres de cant relacionats amb el culte; *martirlegium* 1, que és possible relacionar amb el text donat per Adó, bisbe de Vienne, que era llegit tots els dies en l'ofici diví; *Isidorum* 1, o llibre portant alguna o algunes de les obres del gran doctor visigòtic hispà; *vita channonicha* 1, còdex que portaria els canons promulgats en el Concili d'Aquisgran de l'any 800, els quals eren preceptius en moltes de les nostres canòniques, entre elles en la de Vich; *pastorale unum*, que és possible que fos el llibre *De Cura pastoralis* de sant Gregori el Gran; *machabeorum* 1, o sia text portant el sagrat llibre dels Macabeus; *lectionarios* III, llibres de lectures referents a l'ofici diví; *missales* IIII, o sia primitius sacramentaris; *vitae patrum* 1, altra obra de sant Gregori el Gran; *testum* 1, altre còdex dels Evangelis; *psalterios v et alios libros* IV, *breviario* 1, *gisternos cum letania et duos de dedicatione*, llibres tots referents al culte.¹

Aquesta cinquantena de llibres formaven la col·lecció sobre tot litúrgica, que no deixava de tenir la seva importància. D'ella potser que hagin arribat a nosaltres un *Martirologi* i una *Vita canonica*, manuscrits que figuren en l'actual col·lecció del Museu, que pertanyen al segle x

De començaments del segle XI, o sia de l'any VIII de Robert rei (1004), coneixem el testament d'un tal *Madexus sacriscrinius*, o sia custodi de les joies i ornaments i llibres de la Catedral, qui, a 9 de les calendes de juliol (23 de juny), escrivia, perquè fos complimentat pels executors testamentaris: *In primis namque donare faciatis ad domum Sancti Petri in sede Vico ipso meo cavallo et emere faciat ex inde lectionario simile illud quod est in ipsa sede Sancti Petri et missale uno*.²

Durant el segle XI és quan trobem abundants dades sobre l'organització de la canònica ausetana. Entre els càrrecs no hi falta el de *sacrista*, *sacri custodi* o *sacri scrinii*, del qual un dels llibres litúrgics vigatans dona el formulari de l'habilitació, com a *custos sacrorum janitor adituum et praepositus hostiriariorum*,³ qui tenia també el càrrec de cuidar dels llibres, ja que aquests es consideraven com un tresor de l'Església. El sacrista cuidava de l'organització i guarda del *scriptorium*, on es custodiaven i escruien els llibres. El cerimonial vigatà més antic posa, després de l'aspersió de l'aigua beneïta, que es feia tots els diumenges a l'església, la benedicció *in sacrario* o sagristia, la qual era seguida de l'aspersió de les diverses dependències de l'edifici

1. VILLANUEVA: *Viage literario*, vol. VI, apèndix XV, pàgs. 273 i 274.

2. Arxiu Capitular; cal. VI, vol. *Episcop.* I, n.º 100.

3. Còdex cv del catàleg VILLANUEVA, foli 32. Totes les referències a manuscrits designats amb numeració romana són fetes obeint a la xifra que els posà al llom el VILLANUEVA i que és la mateixa del seu catàleg.

canonical, entre les quals hi havia la *in scriptorio*, amb oració pròpia.¹ Els sacramentaris més antics de la nostra Catedral posen també la benedicció *in sacrario* i *in scriptorio*.²

En temps del bisbe Oliva, o sia després de l'any 1018, tenim notícies de com funcionava activament el *scriptorium* vigatà. Allà degué confeccionar-se un dels nostres sacramentaris, que porta la indicació de *Scriptus in prefata sede in predicto tempore* (any VIII del rei Enric, 1038 de l'Encarnació, data de la consagració de la Catedral) *in diebus domini Olive anno ordinationis sue in episcopatu XXI*.³ En aquest temps mateix teníem a Vich un notable escriptor, de nom Andreu, que firma l'acta de la consagració de la Catedral, document que demostra una bella seguretat de pluma.

No tarda a sortir en els documents el nom del sacerdot i canonge Ermemir Quintil, qui està en la canònica ja en 1044, firmant en un testament i encarregant-se de pujar el nebot del testador, de nom Seniofred, a qui devia mantenir *donec veniat ad etatem xxx annorum*.⁴ Un tractat *De Penitentia*, atribuït a sant Isidor, en el foli quint, porta que *fuit ac scriptum per manus Ermemiri quodam presbiteri ac si indignus in anno xxv regni Henrici*, ço que correspon a l'any 1056.⁵ Uns fragments d'obres dels Sants Pares, donant preceptes sobre la vida clerical (còdex encara conservat), diu que *libellus est scriptus sub ordinatione Ermemiri sacerdotis in sede Vici in anno millesimo LXI ab incarnatione christi et in anno Philippii regis francorum anno II regni ejus*.⁶ Al final d'una *Vita canonica* es llegeix *scripta in sancta sede beati petri Vico in anno IIII regnante Philippo rege*, ço que correspon a l'any 1064.⁷ Finalment, un manuscrit del *Liber Paralipomenon* exposa que *liber istud fuit scriptus in anno VI Philippi regis sub ordinatione Ermemiri sacerdotis*.⁸

Les paraules *sub ordinatione*, que llegim en dos dels còdexs al·ludits, indiquen que Ermemir no feia sempre la feina d'escriptor personalment. Aquest indici resulta pel que diu un *Necrologi* de l'església vigatana, en donar compte de la mort d'aquell canonge: *Anno ab incarnatione domini nostri Jesuchristi millesimo LXXXI obiit dominus Ermemirus Quintile canonicus sancti petri in senectute bona cujus opere et studio plurimi peracti sunt libri et plures clerici nutriti ad honorem et servicium ecclesie predicti sancti petri qua propter omnes in comune dominum exorate quatenus ejus misereatur anime*.⁹ El testament del mateix personatge fa clara relació de ses deixes de llibres a la canònica ausetana. En ell, datat a x de les calendes de setembre de l'any XXI del rei Felip (23 d'agost del 1081), prega al bisbe Guillem, *ut altare Sancti Michaelis cum libris quos*

1. Còdex cv, foli 95 verso.

2. Còdex Lxx, foli 212, i còdex XLVIII, foli 77.

3. Còdex XLVIII.

4. Arxiu Capitular; calaix 6, n.º 277.

5. Còdex Lxxx.

6. *Martirologi*, c; foli 122.

7. Còdex xxxvi, foli 64.

8. Còdex Lx, foli 49 verso.

9. *Martirologi*, A, foli 213; v idus d'abril.

*sibi Ichla sacerdos dereliquit et cum omnibus que ei pertinebant tenuisset atque gubernasset, Onmes suos libros quos abebat Guillermo predicto relinquit ut dum viveret in servicio sancti petri eos teneret. post obitum ejus solide et libere in iure sancti petri devenire iusit.*¹

No degueren pas ésser solament els al·ludits llibres, que porten clara indicació de procedència, els únics que sortiren del *scriptorium* vigatà ena quell temps. Conserveu entre els llibres del Capítol una bona aplega d'obres del segle XI que presenten tots els caràcters per a ésser atribuïts a escriptors de la nostra terra. En ells es nota la lluita entre l'esperit franc, que ens venia de l'altra part de les muntanyes pirenenques, que anava ofegant la tradició visigòtica, essent representació d'aquests dos esperits en lluita les obres de sant Isidor i les d'Alcuí.

L'any 1100 (xli del rei Felip) morí el canonge sacrista Ricard, qui llegà *sancio petro seniori suo*, entre altres coses, *duos libros optimos in quibus sunt expositiones Marchi, Mathei et Luchae et unum collectaneum*.² Un petit *Sacramentari*, que figura en el catàleg, llibre escrit a ús de l'Església de Vich, porta la indicació de *Petrus scripsit die et anno quo supra*, per més que avui ens falta, en el còdex, quelcom que puntualitzi tal data, que les circumstàncies del volum indiquen que ha d'ésser de ple segle XII.³ El donador d'un *Martyrologium*, el *sacriscrinius* Bernat de Sant Hipòlit, ho feia constar en 1196, dintre el text del llibre.⁴

Poques són les referències d'alguna importància que ens és possible donar pertocants als anys de la tretzena centúria. Sols ens és donable parlar de l'escriptor de la nostra Seu, Pere Madriguera, sacerdot que escriví i traslladà en un volum les diverses donacions antigues i privilegis de la nostra Catedral. A l'Arxiu capitular es conserva el *Liber Dotationum antiquarum ecclesie Vicensis*, que el dit escriptor *scripsi et fideliter transtuli mandato Andree de Almunia Vicensis canonici et publici ville Vici scriptoris*, llibre que costejà i oferí a la Catedral el canonge Guilabert de Montral, sabent-se que aquest fou prebendat ausetà ja en 1220, morint en 1248. Tal donació degué ésser feta abans de l'any 1234, en què morí el citat Almunia, qui, per altra part, féu escriure al mateix Madriguera una *Consuetudine*, que va descrita entre els llibres del Catàleg.⁵

Del mateix segle és un Guillem de Pi que, a 19 de juliol de 1238, prometia al canonge setmaner de Sant Pere de Vich, Bernat de Sansalvador, *quod cum tuis propriis pergamentis rasis sine aliqua tua missione scribam cum littera negra et rubricis sine aliquo intervallo quandam bibiam cum interpretationibus ad opus Ferrarii de Bononia*, pel preu de 250 sous.⁶ En 1202, el hebdomadari Bernat de Santa Margarida, oferia *suos libros, scilicet officiarium, responsum et antiphonarium*.⁷

1. Arxiu Capitular: calaix 6, n.º 1488.

2. Id. id.: calaix 6. Documents per a l'*Episcopologi*, vol. II, n.º xv.

3. Còdex cix.

4. Còdex XLIII, foli 16 vers.

5. *Liber Dotationum*, foli 185.

6. Curia Fumada: *Manual anònim* de 1236 a 1238.

7. *Liber Dotationum*, foli 69.—En el foli 13 parla del *Liber tonorum* llegat per Berenguer Sucentor.

En 1309, a 27 de gener, un tal Jaume de Caldes, escriptor de Vich, prometia al canonge Ramon Tallada que faria un *missale completum de littera nigra rubea et illuminata et aliis omnibus suis necessariis completis prout missale altaris sancti Vincencii ecclesie Vicensis est factum sive completum*, rebent la quantitat de 60 sous.¹ Aquest mateix escriptor, a primers de novembre de l'any 1320, acordava amb el canonge tresorer de l'Església de Vich, Guillem de Montcorb, sobre fer un breviari manual, com el que havia escrit per al canonge Bernat Nadal, fixant-se que el Caldes rebria 130 lliures més 20 altres *si vobis placuerit ipsum illuminare*, rebent també els pergamins, si bé no havia de lligar-los. Altre breviari manual tractà, l'any següent, per al canonge Dalmau de Clariana, escrivint-lo *de tali videlicet littera quali vobis mostram feci*; si bé no havia d'il·luminar-lo sense procedir nou pacte, donant-se-li 10 lliures per son treball i pel material de pergami utilitzat.²

Un dels documents que acabem d'adduir parla del canonge Guillem de Montcorb, que exercia el càrrec de tresorer màxim de la Catedral. Abans de l'any 1320, el càrrec de tresorer era un ofici dependent de la sagristia, que es considerava que havia d'exercir-lo el sacerdot que rebia la porció de comensal; però amb data de 21 de febrer de dit any, el papa Joan XXII l'aixecà a canonical, volent que la col·lació de la dita tresoreria pertanyés al senyor bisbe i al sacrista. A 23 d'octubre del mateix any, la provisió del canonicat tresorer va ésser feta a nom d'En Guillem de Montcorb,³ qui a 6 dels idus de novembre immediat (8 de novembre), amb acte rebut per Francesch Gras, notari de Barcelona, es dirigí als canonges Bernat de Santa Eugènia i Guillem de Bellavista, que es trobaven a la ciutat comtal, els quals l'admeteren per capitular.⁴ En el capítol general tingut pels canonges de Vich per la Pasqua de l'Esperit Sant del mateix any 1320, es donà una disposició sobre la custòdia dels llibres propis de la Catedral; *Item statuimus ut per thesaurarium seu clavigerium dicta ecclesie fiat inventarium diligenter in scriptis de omnibus et singulis libris eiusdem ecclesie et ponantur at que custodiantur per ipsum thesaurarium seu ejus servitorem sub clave in loco congruo et securo cum hoc ad eius officium et periculum pertinere noscatur adicientes quod idem thesaurarius seu substitutus eiusdem si quos libros ex predictis eum cuique tradere et quando contingerit et quando recuperabit eosdem redigere debeat in scriptis et scripta ipsa cum diligencia conservare. Dominus noster episcopus de consensu capituli statutum faciat generale quo omnes et singulos qui librum aliquem sine expresa consensu et sciencia thesaurarii vel eius servitoris de ecclesia, eadem abstraxerit ipso facto sententiam excommunicationis incurrat a qua numquam possit preterquam in mortis articulo nisi facta restitutione librorum hujusmodi per seipsum vel per alium quoad per summum pontificem absolutionis beneficium obtinere.*⁵

1. Cúria Fumada : Lligall anònim del temps.

2. Id. id. : Manual del temps.

3. Arxiu Capitular : calaix 24, *Privilegis y Estatuts*, vol. II, n.º 15.

4. Id. id. : Tresoreria, paper solter.

5. Id. id. : *Liber I Vitæ*, foli 56 verso. *Liber II Vitæ*, foli 42 verso.

En aquest temps la llibreria capitular devia fer goig, existint per al servei de la corporació canonical, encara que aquesta hagués afluixat absolutament els vincles de la vida comú. Consta que, a 2 de les calendes de maig (30 d'abril) de 1270, passà d'aquesta vida el canonge Bernat des Pla, qui *dimissit isti ecclesie suum breviarium*.¹ El canonge Pere ça Era, diaca, finat a 4 de les calendes de gener (29 desembre 1278) de 1279, *contulit isti ecclesie suos libros scilicet breviarium et bibliam in quator voluminibus divisam et Josephum et Papiam et exameron et philosophiam cum tractatu de resurrectione*.² En 1337, es lliuraven a Francesc des Pujol 150 sous, que es devien de *duobus libris quos emit de bonis Raimundi de Abadia*.³ El dia de les nones (dia 5) d'abril de 1345, moria el bisbe Galceran sa Costa, qui llegà a la canònica *plures libros*.⁴ Entre aquests hi havia un *missale mixtum*, unes *concordancies biblicques* i un *Rationale divinorum officiorum*. Potser entre els llibres de la donació episcopal hi havia el volum que havia escrit En Bernat Ferriol, escriptor de l'infant Alfons d'Aragó, qui, a 15 de les calendes de maig (17 d'abril) de l'any 1322, reconeixia rebre 100 sous, sens dubte per algun treball emprès per ordre episcopal.⁵ A 16 de les calendes d'agost (17 de juliol) de 1340, consta l'òbit del sacerdot Guillem de Palau, qui *dimisist isti ecclesie librum sententiarum salterium glossatum et summam fratris Raymundi*.⁶ Pocs dies després, a 3 de les calendes d'agost (30 de juliol) del mateix any, moria el beneficiat Arnau des Pujol, qui *dimisit unum psalterium et breviarium*.⁷ També hi llegà el seu breviari el beneficiat Jaume Alemany, de qui hi ha memòria d'haver finat a 9 de les calendes de juny (24 de maig) de 1359.⁸ Un altre breviari hi donà el beneficiat Ferrer de Real, mort a 2 de les calendes de setembre (31 d'agost) de 1363.⁹ El venerable Francesc de Baucells, mort a 21 de gener de 1368, llegava *unum psalterium ecclesie beate marie rotunde*.¹⁰ Altres degueren ésser, i foren sens dubte, les donacions de llibres de les quals no ha restat pas cap nota documental que completi la llista que acabem de donar.

Instituit el canonge tresorer és de creure que, complint l'obligació del seu càrrec,

1. *Martirologi*, D, foli 17.

2. *Id.*, foli 2.

3. Arxiu Capitular : *Liber II Vitæ*, foli LXXII.

4. *Martirologi*, D, foli 12 verso. — Sembla que també arribaren a la llibreria capitular alguns dels llibres del bisbe Berenguer ça Guàrdia, de qui sabem que, a 20 de maig de 1326, empenyorava, per la suma de 5000 sous, *Bibliam completam, pulchrum decretum cum apparatu ordinario, sextum et septimum librum (decretalium) cum apparatu archidiaconi, rationale divinorum officiorum, vitas patrum, scintillarum (bede), summa acsi (?) utriusque testamenti, flors sanctorum*; llibre, aquest darrer, que anava amb les cròniques Martini, i, demés dues còpies d'argent. (C. F. : *Manual* de l'any). És digne de nota que quasi tots aquests títols vingueren a figurar en la Biblioteca capitular vigatana.

5. Arxiu Capitular : calaix 7, n.º x del plec de pergamins assenyalat amb *.

6. *Martirologi*, D, foli 39.

7. *Id.*, foli 43. — No consta l'any en què morí el prevere Ramon Guitart, qui *disimit unum breviarium manuale ad servicium Sancti Petri* (Idem, foli 13).

8. *Id.*, foli 23.

9. *Id.*, foli 57.

10. *Id.*, foli 4 verso.

faria l'inventari complet dels llibres de la canònica vigatana, que es desprèn que li ordenava l'acta capitular de 1320. El primer inventari de la nostra Catedral, que és datat a 15 de les calendes de març (15 de febrer) de 1342, no se'ns estén pas més que a les robes i joies, sense fer menció d'altres llibres que dels que hi havia a la sagristia. Així sols fa referència a *duos textus evangeliarum cum copertoriis argenti*, a *quatuor missales duos magnos qui sunt altaris majoris beati petri et duos parvos qui sunt altaris beati petri de confessione*, i a *unum bonum et pulchrum missale perfectum cum epistolis et evangelis et officiis totius anni quod predictus dominus Galcerandus dei gracia vicensis episcopus obtulit beato petro*. En canvi, un altre inventari, començat a 9 d'abril de 1368, ens detalla tots els llibres que formaven la biblioteca. Eren aquests, aleshores, en nombre de noranta dos, essent curios constatar com la major part d'ells són avui encara conservats, figurant, per tant, en el nostre catàleg.¹

En aquests temps són diversos els noms d'escriptors i miniadors que trobem documentalment, com a treballant a Vich o per a complir encàrrecs de personatges habitants a la ciutat. Així tenim En Pere de Bretons, qui, des de la vila de Berga, es traslladà a Vich per escriure, amb destinació a l'advocat Jaume Cardó, *apparatum cuiusdam vestri digesti i unum librum vocatum codicem imperatoris in textu et in glossa*. Era això pel juliol de l'any 1326.² No és tan segur que estiguessin a la nostra ciutat l'il·luminador Joan Delclos i l'escriptor Pere Domènech, que firmen un *Rationale divinatorum officiorum*, de Duran de Mende, existent en el catàleg i datat en 1331. Un tal Guillem Avetzat, escriptor de lletra formada, procedent de Tolosa de França, per l'abril de 1332, rebia la paga d'haver escrit, per al jurista vigatà Francesc Mayans, *libros juris vel quaslibet alias scripturas*.³ En Pere Mayol, escriptor de *littera rotunda de civitate vicensi*, es troba citat en un document d'octubre de 1346.⁴ Un escriptor de Vich, de nom Pericot de Pradell, mort en 1352, posseïa els instruments a posta *facientia pro scriptore littere rotunde*.⁵ En 1354, el miniaturista i prevere *vicensis*, Bernat Truyols confessava rebre 50 sous dels marmessors del canonge Bernat de Lerç *de illa soldata sive loguerio quam seu quod mihi donare debebat pro textu cuiusdam evangelister quod illi scripsi de letra rotunda*.⁶ Aquest còdex sembla ésser el que s'adornà amb tapes d'argent i que avui tenim conservat; encara que sense aquest relligatge. Per l'estil de les miniatures del còdex aquest, apar que pot atribuir-se al mateix Bernat Truyols alguns altres còdexs, que també conservem. El pintor Antoni de Comella, mort per l'octubre de 1396, segons el seu inventari, es dedicava també a la transcripció de llibres, deixant inacabat *lo libre de Tristany*.⁷ L'Arnau de Muntadella,

1. Vegi's l'apèndix 1.

2. Cúria Fumada : *Manual del temps*.

3. Id. id. : *Manual del notari Bernat Salat*.

4. Id. id. : *Dispersorum del temps*.

5. Id. id. : *Inventaris del temps*.

6. Id., id., id.

7. Id., id., id.

escriptor de lletra rodona, per l'agost de 1392, concordava l'escriptura d'un missal, per encàrrec del canonge de Mallorca Pere de Soler, llibre que deuria servir per a l'altar de la Concepció, que aquell havia establert a la nostra Catedral.¹ Al citat escriptor el trobem ocupat en petites feines de la seva professió, fins a l'any 1424. També en aquest temps, des de l'any 1403 fins al 1419, figura sovint en la documentació vigatana un tal Nicolau Xambó, qui, pel que es veu, era escriptor de lletra rodona i, al mateix temps, relligador.² Algun frare mercenari de la nostra ciutat devia ésser també escriptor de lletra rodona, tota vegada que en l'inventari del seu monestir, en 1405, hi consta la partida: *ii scriptoris per escriura de letra rodona*.³ Un tal Bernat Clos promet, en 1340, escriure una consuetat per a la Catedral de Vich.⁴ En Pere Areny, a 3 de gener de 1432, cobrava 55 sous per un antifoner.⁵ El nom de l'escriptor Joan Pla es troba al final dels volums d'una *Vita Christi*, de Landulf de Saxonia, que hi ha entre els llibres de la Catedral. A 1.^r de juliol de 1458, un prevere del bisbat de Sant Flor, francès, concordava amb els obrers de l'església de Vidrà, sobre escriure un *officier* o *objaer*, de lletra rodona, notat de cant i caplletrat.⁶

És interessant anotar l'estat de la llibreria capitular vigatana en 1435 i 1438. Per sort en conservem un inventari, demostrant com en la primera de les dites anyades els llibres eren en nombre de 63, venint, en 1438, el llegat del canonge vigatà Francesc de Ferriol i després la donació de Gabriel Cogolls, també canonge, que el pujaven fins al nombre de 74.⁷ Aquesta xifra seria molt més alta si, en l'inventari del *Llibre Quotidià*, hi constessin els llibres puraments litúrgics, que estaven en ús a la Catedral, els quals foren omesos per l'inventariador.

Immediatament la llibreria capitular tornà a enriquir-se. Un inventari de la Catedral, que és potser dels voltants de l'any 1443, porta les noves addicions de volums,⁸ ultra els llibres litúrgics que no havia inclòs l'inventari anterior. Entre les addicions de llibres són de notar les degudes a la generositat del canonge Francesc des Pla, i sobre tot del capitular Gabriel Cogolls, amb la particularitat que la donació d'aquest darrer anà acompanyada d'un faristol, en el qual els volums hi anaven lligats i encadenats. En conjunt, els llibres d'aquest inventari són 30. S'ha de dir, no obstant, que la condició de fermats no privà que es perdessin bona part dels llibres de la donació Cogolls, sens dubte a causa de no estar posats en la dependència on els

1. Cúria Fumada : *Manual* del notari Pere Mas.

2. Id. id. : *Manual* del notari Galceran de Vila (28 de juny de 1403). — Arxiu Capitular: *Comptes* del temps.

3. Id. id. : *Inventaris* dels notaris Estanyol - Poquí.

4. Arxiu Capitular : *Comptes* 1426-33.

5. Id., id., id.

6. Cúria Fumada : *Manual* 1458-59 del notari Joan Sellés.

7. Vegi's apèndix II.

8. Arxiu Capitular, Tresoreria, Inventari III. Dóna la data d'aquest document una referència que hi ha al·lusiva al bisbe Jordi de Ornós. «Vuy — diu el document — exercint lo pontificat». Posem la llista dels volums de l'apèndix III.

canonges tenien la llibreria, de la qual ni de son contingut volgué ocupar-se l'inventariador.

Algunes donacions de llibres mereixen ésser mencionades. L'ardiaca Bernat de Finestres, mort a 6 idus d'agost (dia 8) de 1371, donà *isti ecclesie libros sequentes scilicet catholicon* (que era un diccionari llatí), *summam vocatam johanninam* (o sia un comentari a una obra sobre confessió, de sant Ramon de Penyafort), *et librum vocatum manipulus florum* (que resultava ésser una obreta recollint exemples dels sants).¹ A 11 de les calendes de maig (21 d'abril) de 1389, fou el decés del beneficiat Ramon de Puig, *qui dimisit suum breviarium qui debet firmari coram cathedra monachi maioris in coro dicte ecclesie qui serviret omnibus ibi legere volentibus et officia dicere*.² El dia de sant Antoni de gener (17 del mes) de 1402, morí el canonge precentor Pons de Bru, doctor en Decrets, *qui dimisit librerie claustris novi et sancto petro unum pulchrum decretum et johanninam*.³ Un altre breviari llegà el beneficiat Pons de Puigsech, de qui es diu que *dedit et obtulit dicte sedi in vita sua unum pulchrum breviarium et illum posuit in choro honorabilis domini archidiaconi ipsius sedis cum cathena et voluit quod sit ad servitium omnium honorabilium canonicorum et beneficiatorum ipsius et omnium presbiterorum ibi volentium dicere officium pro quo Deum fratres rogemus. Et etiam dictus pontius dedit ex alia parte unum pulchrum sanctorale et unum bonum salterium pro servitio omnium*.⁴ En els primers anys del 1400, el Capítol tragué del fons de cabals de les capes la quantitat necessària, esmerçadora *in libris scilicet duobus offeyes et al apistoler*.⁵ Del dia 16 d'agost de 1406, és l'acord que un llibre *officiarius*, que tenia l'altar de sant Miquel Arcàngel de la Catedral, el qual era *satis antiquus tempore mortis Andree Urgellensis qui aliquandiu possedit beneficium altaris pradicti* i que no es necessitava més que poques vegades a l'any pel culte de l'al·ludit altar, es traspassés el dit llibre, *qui est seniem devastatus quasi totaliter destructus*, i es posés, en endavant, al servei del chor de la Catedral.⁶ També llegà son breviari el canonge Pere Saulea, i en 1471, a 15 de setembre, morí el canonge Miquel Janer, qui disposava que, del que restés de la seva herència, se'n comprés *aliqui libri qui fuerunt positi et afixi partim in sacristia et partim in biblioteca ejusdem sedis*.⁷

Per a la salvaguarda dels llibres que hi havia en el chor de la Catedral, el canonge Bernat Despujol, a 25 de setembre de 1410, com a sacrista i vicari general, publicà un decret manant que ningú no en tragués cap fora del clos de les reixes.⁸

En morir el bisbe Cosme de Montserrat, en 1473, com que no havia fet la capella

1. *Martirologi*, D, foli 47.

2. *Id.*, foli 14 verso.

3. *Id.*, foli 14.

4. *Id.*, foli 56. El text no puntualitza la data, que deu ésser de principis del segle xv.

5. *Secretaria capitular: Liber possessionum*, foli 38.

6. *Id. id.*: *Libre i del Porter*, foli 103.

7. *Martirologi*, D, foli 64 verso.

8. *Arxiu Capitular*, calaix 7, plec v, paper solt.

o els ornaments a què estaven obligats tots els bisbes, llegà 24 llibres amb destinació a satisfer el dit deute, els quals es feren peritar pel llibreter Pere Bonada, de Barcelona, qui vengué vint volums, dels quals en va treure 63 lliures, 5 sous, 8 diners, pagant per la dita capella 58 lliures, 15 sous i 1 diner, i restant-li 4 volums, que eren un *textus Aristotelis cum commentu eustaquie*, un *sermone Innocentii pape III*, un *primus liber sententiarum magistri Petri de Tarantasia* i un *quodlibeta magistri Enrici de Monte laudano*. La liquidació consta que fou feta i aprovada pel Capítol a 22 de setembre de 1481.¹ Aleshores entrà a la llibreria el catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Vaticana del temps de Calixte III.²

La impremta posà grandíssima depreciació als llibres manuscrits, de manera que el Capítol, a 3 de novembre de 1485, va pendre l'acord de no admetre més volums com a fermança de deutes. És curiosa la raó que l'acta capitular dóna : *extante causa quia diebus nostris quidem inventi sunt artifices imprimendarum litterarum periti in membranis cum metallicis formis tres centas cartas et amplius per diem facere noscuntur*.³ Aquest acord fou ratificat per tots els canonges en 1491, puix que, havent-hi pesta a la ciutat, molts no havien pres part en la reunió de l'any 1485.

Un inventari de la Catedral, redactat en 1466, resulta de molt poca importància per a fer-se càrrec del contingut de la llibreria capitular, ja que principalment fa referència a volums litúrgics, deixant sens menció el fons més important per al nostre objecte, que posseïa aleshores la Catedral. Un altre inventari, suplement de l'anterior, començat en 1510, sols fa referència al text major i al mitjà, per la seva preciositat de les cobertes.⁴ No és gaire explícit tampoc l'inventari redactat envers 1583.⁵

Tots aquests darrers inventaris demostren el poc mirament i estima en què eren tinguts els vells manuscrits, que sols providencialment arribaren a salvar-se d'ésser descompostos, i fets servir llurs pergamins de coberta de qualsevol llibre de notes. En endavant sols trobem notes referents a llibres de chor,⁶ dels quals la impremta no arriba pas a suprimir llur ús.

El càrrec de canonge tresorer a què hem fet referència en pàgines anteriors, subsistí treballósament entre els que constituïen el conjunt del Capítol, que diferents vegades n'instà la supressió. Un acord capitular de l'any 1359, fa ja referència a això i a aixecar una súplica al papa perquè permetés suprimir el dit canonicat.⁷ A finals

1. Secretaria capitular : *Libre v del Porter*, folis 70 i 71. A 18 d'agost de 1478, el Capítol encomanava al canonge Pere Roano, son comissionat a Barcelona, que vengués los llibres del bisbe Cosme e aquels qui li seràn comanats ab inventari per l'honorable capitol. També es parlava de recollir les reliquies que posseïa el mateix bisbe (Id., id., folis 50, 58 i 69).

2. És especial que no es consigní l'existència d'aquest important volum, al qual aleshores no degué donar-se cap importància.

3. Secretaria capitular : *Llibre v del Porter*.

4. Vegi's apèndix iv.

5. Vegi's apèndix v.

6. Secretaria capitular : *Liber possessionum*, foli 2.

7. Id. id. : *Liber constitutionum*, const. 109-356 i 368.

del segle xvi, el pontífex Climent VIII acollí favorablement aquesta súplica prou vella.¹

Després de les peripècies que han passat als volums que constituïen la Biblioteca Capitular Ausetana; després de la temporada de menyspreu que passaren els vells manuscrits, una vegada feta la invenció de la impremta, sembla estrany com n'han arribats tants fins a nosaltres. És un fet ben curiós el consignar com, dels llibres manuscrits vigatans, els que s'han salvat menys foren els litúrgics del segle xv, que anirien de mal borràs per la sagristia, pels altars i pel chor. Dels altres llibres, com hem indicat abans, se'n perdé la major part dels que no foren portats directament a la llibreria, sinó que llurs donadors volgueren que estiguessin a mà de tothom. No hi valgué, per a aquests, l'ordre que estiguessin sempre fermats amb cadenes, sinó que, contra tota previsió, no es pogué impedir la pèrdua definitiva dels manuscrits.

Seguint les llistes, que continuem en els apèndixs i i ii, es veurà que no hi ha proporció entre les pèrdues referents als dits inventaris de 1368 i 1435, amb la desaparició de llibres vinguts posteriorment a la Catedral.² És que la major antiguitat d'alguns volums féu que ells resultessin substituïts per altres manuscrits, restant els més vells confinats en l'arxiu, on foren oblidats i així salvats.

Quan, en 1806, el P. Jaume Villanueva visità la Catedral de Vich per escriure la projectada obra magna sobre liturgia antiga hispana (visita que, si no donà tot el resultat, hem de qualificar de feliç, des del moment que d'ella en sortiren els volums vi i vii del *Viage literario*), el dit historiador i liturgista s'entretingué a fer un inventari dels llibres manuscrits i d'alguns impresos importants existents en l'Arxiu de la Catedral vigatana. Ell, referint-se a això, diu que de la Biblioteca Capitular *he formado un índice latino, razonado y exacto, cuanto me ha sido posible de los manuscritos y de los impresos también, con el deseo de corresponder con este poco a la buena acogida que he debido a estos señores y con el fin de enviártelo para que lo publicases*.³ Aquest treball del viatger es troba avui manuscrit a la Biblioteca de la Real Academia de la Historia de Madrid,⁴ titulant-se *Catalogus voluminum tum Ms. tum typis editorum, qui in Ecclesia Cathedrali Vicensi asservantur*.⁵ S'hi parla i s'hi donen indicacions sobre cxxvii volums, dels quals n'hi ha setze d'impresos,⁶ resultant que, prescindint d'aquests

1. Les relacions detallades sobre llibres de chor es troben a la visita pastoral dels bisbes Moya (1556), Pedro Jaime (1588) i Copons (1666).

Parlen d'inventaris i de la necessitat de fer-ne, l'acord capitular de 30 de gener de 1609 (i del *Secretari*, 146) i 6 d'octubre de 1645 (iii del *Secretari*, 140 i volum iv del *Secretari*, 173). A 29 de novembre de 1690, es deia que l'inventari de la sagristia estava conclòs (xi del *Secretari*, 153). Altre inventari de les joies de la Catedral es troba en el volum d'*Inventaris* del notari Joan Torra, en la Cúria Fumada.

2. Prescindint dels llibres litúrgics, citats en l'inventari de 1368, farem notar la desaparició dels volums que porten els números 6, 15, 37, 45, 49, 53, 55, 58, 59, 60, 61, 66, 73, 74, 88 i 91.

3. *Viage literario*, vol. vi, pàg. 73.

4. Signatura 12 — 19 — 5 — 70.

5. Reproduït en el *Boletín de la R. A. de la Historia*, d'octubre de 1894.

6. Porten els números xx, xli, xlii, xliii, xlv, xlvi, lxi, lxxiii, lxxiv, lxxvii, ci, cxvii, cxxii, cxxv, cxxxi, cxxvii.

estampats, avui sols hem de consignar la pèrdua de dos volums, que són la *Opera Horacii* (n.º LII) i la *Philosophia naturalis*, de Guillem de Conquis (n.º cxv), restant avui encara els altres cent nou manuscrits. A aquest nombre n'hi hem afegit altres nou, que devien passar desapercebuts al Villanueva, resultant així el nombre de cent divuit volums, que avui figuren en el Museu Episcopal i componen la majoria de la col·lecció bibliogràfica, que hem procurat catalogar tan bé com hem sabut.

APÈNDIX I

Inventari dels llibres de la Biblioteca Capitular Vigatana, en abril de 1368.
(Arx. Cap. Tresoreria, Inventari II.¹)

A la sagristia:

- N.º 1. — Un euangelister de pergamins ab cubertes e IIII tancadors d'argent sobraurades e istoriades lo qual digueren que dona en Bernat Lerç ça atras al dit sen pere.
- N.º 2. — altro euangelister ab cubertes d'argent.
- N.º 3. — altro euangelister entich ab cubertes d'argent.
- N.º 4. — un libra de pergami de testaments.
- N.º 5. — altro libra de pergamins de cartes faents per la dita esgleya de Vich.
- N.º 6. — un missal de pergamins conplit ab euangelis e epistoles que dona ço digueren a sen pere lo dit mossen en Galceran.
- N.º 7. — altro bel missal de pergamins ab officis e oracions.
- N.º 8. — altro quaix semblant missal.
- N.ºs 9 i 10. — dos missals de pergamins entichs ab oracions.
- N.º 11. — un libra de pergamins apellat pontifical.
- N.º 12. — i libra de pergamins apellat ordinari episcopal.²
- N.º 13. — altro libra de pergamins apelat ordinari episcopal.
- N.º 14. — i altro libra de pergamins dels miragles de sent Bernat bisbe de Vich.
- N.º 15. — i libra de pergamins que tracta de la natura del cant.

En altra dependència de la Catedral:

- N.º 16. — i bel libra de pergami apelat Papias cubert de blanch.
- N.º 17. — i bel libra de pergami apelat saltiri glossat cubert de vert.
- N.º 18. — altro libra de pergami apelat epistoler de sent Paul cubert de vert.
- N.º 19. — altro bel libra de pergami apelat Brunus sopra los v libres de Moysi cubert de groch.
- N.º 20. — altro bel libra de pergami apelat Rational cubert de vert.
- N.º 21. — altro libra de pergami apelat Apocalipsi glossat.
- N.º 22. — altro libra de pergami apelat Flors Sanctorum cubert de blanch.
- N.º 23. — altro libra de pergami apelat Dialogorum.
- N.º 24. — altro libra de pergami apelat Isidorus de summo bono.

1. La numeració dels volums que citen els inventaris no es troba pas en els originals.

2. Al marge diu: *Deficit dominus Garcias asportavit*. És refereix al bisbe García Fernández de Heredia (1377-1387).

- N.º 25. — altro libra de pergami apelat Sinonima Isidori.
- N.º 26. — altro libra de pergami apelat Sentencies de mestre Lombart cubert de blanch.
- N.º 27. — altro libra de pergami apelat Paraboles e altres libres de Salmo glossat.
- N.º 28. — altro libra de pergami apelat Euangelis de sent March glossats.
- N.º 29. — altro libra de pergami de Job glossat cubert de blanch.
- N.º 30. — altro libra de pergami de Euangelis de sent Johan glossats.
- N.º 31. — altro libra de pergami dels IIII Euangelistes cubert de post.
- N.º 32. — altro libra de pergamis entich dels dits IIII Euangelistes.
- N.º 33. — 1 psaltiri glossat entich.
- N.º 34. — altro libra de pergamins entichs en lo comensament del qual es lo Cato apelat libre de pronosticon et de prescientia futuri seculi.
- N.º 35. — altro libre sens posts appellat homilie de sent Gregori super Ezechielem.*
- N.º 36. — altro libre petit de pergamins apelat de vicis e virtuts.
- N.º 37. — altre libra de pergamins appellat consueta de sent Ruff.
- N.º 38. — altro libra de pergami appellat Isaia glossat.
- N.º 39. — altro libra de pergami appellat Paralipomenon.
- N.º 40. — altro libra de pergami apelat gothica veyla.
- N.º 41. — altro libra de pergamins entich en que ha Canticha Canticorum glossat et homilies domini Brunonis, signiensis episcopi.
- N.º 42, 43 i 44. — IIII libres de pergami ab posts appellats ordinariis bisbals.
- N.º 45. — altro libre de pergami appellat liber Scintillarum.
- N.º 46. — altro libra de pergami entich appellat Summa Codicis entich.
- N.º 47. — altro libra de pergamins entich intitulat de fide trinitatis.
- N.º 48. — altro libra de pergami el titol del qual comensa aixi incipit prologus pannorime iuonis venerabilis Carnotensis Episcopi.
- N.º 49. — altro libra de pergamins intitulat liber de Arte versificandi.
- N.º 50. — altro libra de pergamins vey intitolat Istoria ecclesiastica tripartita.
- N.º 51. — altro libra de pergamins intitulat Summa Institucionum.
- N.º 52. — altro libra de pergamins intitolat orarius (?)
- N.º 53. — altro libra vey de pergamins intitulat liber Sedulii Propercii (?) et Catonis.
- N.º 54. — altro libra intitolat expositio Originis de pergamins vey.
- N.º 55. — 1 libra gran entich de pergamins appellat Biblia.
- N.º 56. — altro libra entich gran de pergamins en que ha Homilies et Epistoles glossades de avent tro a pascha.
- N.º 57. — altro libra de pergamins entich legener apelat Santorall (?) vey.
- N.º 58. — altro libra de pergamins hon son los v libres de Moyses.
- N.º 59. — altro libra de pergamins apelat liber Prophetarum veyl ab posts.
- N.º 60. — altro libra de pergamins vell hon son epistoles de sent Paul e abans sermons e en la fi Actus Apostolorum.
- N.º 61. — altro libra de pergamins entich hon son los libres de Salamo e en la fi Apocalipsi e en lo comensament de obra nova a alguns libres del Testament novel e alguns tractat de la nativitat de la verge Maria.

* *modo est cum postibus albis.*

N.º 62. — altro libra gran de pergamins apelat Augustinum super Iohannem.

N.º 63. — altro libra gran entich ab post apelat Moralia Job.

N.º 64. — altro libra de pergamins ab posts en que han los libres dels Reys e dels Macabeus.

N.º 65. — altro libra de pergamins entich en que ha exposicions de Epistoles e Evangelis dominicals de pacha tro al avent.

N.º 66. — altro libra entich ab post en que ha xl Omilies de sent Gregori.

N.º 67. — altro libra de pergamins entich apelat passioner nou menor.

N.º 68. — altro libra de legena apellat procerus.

N.º 69. — i psaltiri colectari compilat comú.

N.ºs 70 i 71. — ii collectaris petits entichs.

N.º 72. — altro collectari que tenen tot dia al cor.

N.º 73. — altro libra entich de legenes e de sermons apelat karla.

N.º 74. — altro libra gran de pergamins apellat Glossa super Matheum Marchum et lucham.

N.ºs 75 i 76. — Trovaren en la legenda dos libres grans de pergami apellats legeners la i dominical e l'altre sanctoral.

N.ºs 77, 78, 79 i 80. — la Biblia complida en iiii volums de pergamins de cabrits en lo primer han los v libres de Moyses e en laltro los Profetes e en laltro lo Psalmista e los libres dels Reys e en laltro lo Testament Novel.

N.º 81. — altro bel libra de pergamins apelat concordances lo qual digueren que dona a sent pere lo dit mossen Galceran.

E son tots los dits pus prop v libres cuberts de aludes blanques.

N.º 82. — Un libre vel de pergamins cubert de vert apellat Iosephus.

N.º 83. — altro bel libra de pergamins apellat Liber Sentenciarum.

N.º 84. — altro libra de pergamins apellat Hugo de Sancto Victore.

N.º 86. — altro libra de pergamins cubert de vermell apellat Istorias Scholastichas.

N.º 87. — i altro libra de pergamins apellat isidorus ethimologiarum.

N.º 88. — altro libre petit de pergamins de Philosophia cubert de vermell.

N.º 89. — trovaren en la legenda un libre vel de pergamins apelat passioner veyl.

N.º 90. — i Psaltiri glossat veyl.

N.º 91. — i libre de Precia maior de pergamins entich.

N.º 92. — i libre textus Evangeliorum entich.

APÈNDIX II

Inventari dels llibres de la Catedral de Vich en 1435 i 1438, segons el Liber Quotidià
(Foli : cxlv. — Arxiu Capitular, calaix E.)

Sunt in libraria Vicensi de presenti anno videlicet domini mccccxxx quinto* libri sequentes.

1, 2, 3 i 4. — Et primo in scanno primo persus riarum Biblia in quatuor voluminibus.

* Es corregí *quinto* per *octavo*, ço que vol dir que tots els altres llibres que responen a les notes següents hi foren afegits amb posterioritat al 1435 i que hi eren en 1438.

5. — Item concordantie super Biblia.
6. — Item Ihosephus.
7. — Item Istorie scolastice.
8. — Item expositio Bruni episcopi super libros Moysi.
9. — Item postilla sive expositio super Evangelia beati Iohannis.
10. — Item expositio super Job.
11. — Item expositio super Parabolas Salomonis.
12. — Item expositio super Ysayam.¹
13. — Item Suma aurea de Virtutibus.²
14. — Item expositio super Cantica Canticorum.³
15. — Item Moraliu Gregorii super Job.⁴
16. — Item expositio super Matheum.
17. — Item epistole Pauli glosate.
18. — Item compendium Theologie magistri Alexandri de Alis et in fine Soliloquium beati Augustini.
19. — Item Bonaventura super quarto Sententiarum.
20. — Item Magister Sentenciarum.⁵
21. — Item Tarentasius super secundo Sentenciarum.⁶

In secundo in medio scanno sunt libri sequentes:

22. — Primo Racionale divinatorum officiorum.⁷
23. — 26. — Item quatuor Psalteria glossata.⁸
27. — Item Ymni glosati.
28. — Item Flores Sanctorum.
29. — Item liber Ethimologiarum beati Ysidori.
30. — Item ysidorum qui dicitur Sinonima continet de penitentia et confessione peccatorum et alia bona opera.
31. — Item Dialogus beati Gregorii et ibidem alius Dialogus.
32. — Item liber de Fide Trinitatis.⁹
33. — Item expositio beati Gregorii super Ezechielem.
34. — Item liber de Vitiis et Virtutibus.
35. — Item textus quatuor Evangeliorum cum canonibus eorumdem.
36. — Item liber Astrologicus et de Sumo Bono beati Ysidori in quo sunt multa alia bona.
37. — Item expositio super Apochalipsim.
38. — Item liber super Paralipomenon.

1. Item Postillam magistri Alcot. (64)
2. Item Summa aurea de vitiis. (65)
3. Item Sermones beati Bernardi super Cantica. (66)
4. Item Sermones dominicales. (67)
5. Item secunda secunde sancti Thome. (68)
6. Item questiones fratris Humei (?) super iii libros Sententiarum. (69)
7. Item Albertinus de vita Christi. (70)
8. Item Scintillarium Bede. (71)
9. Item Patracha de Remedio utriusque fortune. (72)

39. — Item liber de sacramentis Hugonis de Sancto Victore.
 40. — Item liber Yvonis episcopi continens multa bona et antiqua.
 41. — Item liber Evangelistorum.
 42. — Item suma Ihoaninna de confesione.

In tercio scanno sunt libri sequentes:

43. — Primo Catholicon.
 44. — Item Papias.
 45. — Item Manipulus Florum.
 46. — Item liber Philosophie.
 47. — Item liber Oracii incipiens Oracius Flaconis.
 48. — Item liber incipiens in nigro Titire tu patule recubans.
 49. — Item Gotica vetus qui incipit in nigro ad discernendum causa.
 50. — Item liber incipiens in nigro Audi Deus sanctissime in quo sunt multi tractatus.
 51. — Item Suma magistri Raymundi de Penaforti.
 52. — Item Digestum vetus.
 53. — Item summa super Codice.
 54. — Item liber incipiens in nigro Juris ante profesionique boni.
 55. — Item Decretum pl. pulcrum.
 56. — Item Rosarium super Decretum.
 57. — Item Decretales.
 58. — Item Inocencius super Decretales.
 59. — Item septimus Decretalium.
 60. — Item Archidiaconus super sextum.
 61. — Item Clementine.
 62. — Item liber continens Paulum de Latzeris et Guillerum de Montelaudano super Clementinas.
 63. — Item liber vocatus Speculator.*

* Item summa hostiensis. (73)

Afegit posteriorment a les notes anteriors i durant el segle xv.

Item Magister Sentenciarum pro conclusiones per utililis quem dedit dicte librerie honorabilis Gabriel Cogolls canonicus vicensis. (74)

Item est verum quod honorabilis Franciscus de Ferriolo quondam canonicus vicensis dimisit dicte librerie sequentes libros. Primo librum vocatum Alberti de Vita Christi. — Item librum continentem postilla Magistri Alcot super librum Sapientie. — Item librum vocatum patracha de remedio utriusque fortune. — Item librum vocatum Summa aurea de viciis. — Item librum vocatum Summa magistri Raymundi de Penafort. — Item librum vocatum Scintillarium Bede. — Item librum continentem quoddam opus breve super libros sentenciarum Magistri Bonaventura. — Item alium librum vocatum secunda secunde salvo usu fructu honorabili domino Raymundo de podiolo sacriste nunc vicensis qui hodie ipsum librum tenet. Et voluit idem Franciscus quod omnes dicti libri cum cathenis in dicta libraria afigantur suis expensis. Item voluit idem Franciscus quod Biblia sua et quedam Concordancia in sacristia vel in capite altaris vel in coro juxta ordinacionem Episcopi et Capituli afigantur pro servicio cori. Retinuit tamen sibi dictus Franciscus quod si Raphael Martini de Ferriolo nepos suus presbiter fuerit et non aliter de sua vita dictos libros usufructuare jure tenere et possidere quo finito ordinata per eum de dictis libris compleantur suplicando insuper dictus honorabilis Franciscus dominis Episcopo et Capitulo pro memoria legacionis dictorum librorum et talium mandentur et statuant fieri quolibet anno in Ecclesia

APÈNDIX III

Llibres anotats a l'inventari III, pres pels voltants de l'any 1443.

1. — un Missal mig de pergamins lo qual lo reverent Bisba ça Costa donà a la Seu de Vich.
2. — un libre scrit en pergamins ab posts cubertes de cuyr vert appellat Pontifical de mige forma segons comensa en la segona pàgina escrita Nos faciendi. E feneix en la dita pagina Ecce dabit voci. E comensa la penultima fulla escrita Datus penitus. E feneix cum pace.
3. — un libre scrit en pergamins appellat Missal qui comunament serveix als domers.
- 4 i 5. — dos libres la 1 Euangelister e laltre Epistoler veys.
6. — un Missal scrit en pergamins qui tot jorn serveix a l'altar ab un canonet dargent en que stan los giradors.
7. — un Apistoler nou.
- 8 i 9. — dos libres Ordinaris qui serveixen als domers per ministrar los sagraments.¹
10. — un libre scrit en pergamins ab posts cobertes de cuyr verd appellat Missal sens Euangelis e Epistoles ab alguns capletres e illuminat daur.
11. — un libre scrit en pergamins appellat lo test maior en lo qual se contenen solament Euangelis cubert de fulla dargent daurada ab IIII gaffets dargent deurats² en la una part es lo Crucifix cum Maria et Joanne e sant Pere e sant Pau e sant Andreu. e en laltre part figures de sede majestatis ab les quatre Euangelistes ela salutacio de la verge Maria.
12. — un altre libre scrit en pergamins appellat lo test mija cobert de fulla de argent deurat ab ymages e ay un Crucifix e falen hi tres caixals dos de 1 part e 1 daltre.
13. — altre libre scrit en pergamins de letra antiga apellat lo test antich e menor cubert de fulla dargent blancha ab algunes ymages.
14. — un libre de cant scrit en pergamins notat e istoriat ab cubertes de cuyr negre de letra antiga.
15. — un libre scrit en pergamins Euangelister e Apistoler ensemps ab posts.
16. — una Biblia escrita en pergamins ab posts cubertes de cuyr rosat e cobertes

vicensi unum aniversarium pro anima sua prout hec omnia lacius continentur in testamento dicti honorabilis Francisci cujus anima et omnium aliorum qui dicte libraria dimittent libros requiescant in pace amen.

Predicti autem libri sunt de presenti in quedam caxia aniversariorum que est in domo honorabilis Bernardi Folchs canonici vicensis... (això està borrat, i amb lletra de Gabriel Cogolls, s'hi escriu): sacristia dicte Ecclesie vicensis quam ibi disposuerunt dictus honorabilis dominus Raymundus de Monachus Bernardus Folchs canonici vicensis ut manumissores dicti honorabilis Franciscus de Ferriolo cuius caxia... (falta mitja ratlla, que està tallada en relligar el llibre.)

A la indicació de *Summa urea de vitiis*, hi va anotar: «Iste liber non fuit receptus tempore dicto tum Francisci Vivet». I amb lletra de 1438: «post isti libri sunt positi scilicet biblia concordancia in sacristia ea ordinatione capituli ceteri in libraria ad ordinationem defuncti et aniversarium mandatum fieri».

1. Al marge: «e mes ni ha un nou». (31)

2. Al marge: «dos gaffets si tenen e dos no si tenen».

sabirones blanques et incipit in primo folio et primo corundello in rubeo incipit prologus et in nigro ffrater Ambrosius et finit in secundo corondello prime pagine et si imperitus sed e finit in prima pagine in secundo corondello Parabole Salomonis explicit prologus.

17. — un libre appellat Concordancie Anglicane super Biblia escrit en pergamins ab cubertes de cuir rosat e ab vuyt bulletes de leuto en la una post en l'altra set et incipit in prima pagina et primo corundello ard et finit in dicto pagina in secundo corundello abissus exaltem eum et finit in ultima pagina secundi corundelli in libro et omnes habemus de pilis quos proxime dictus duos libros qui fuerunt dati ecclesie vicensi cum condicione quod starent in sacristia vicensi ubi nunch sunt ligati cum cathenis.

18. — unum librum scriptum in pergamenis vocatum Consuetas antiga.

19. — unum librum scriptum in pergamenis vocatum Flores Sanctorum cum postibus coopertis corio nigro prout incipit in primo corundello secundi folii de sancto Philippo apostolo.

20. — unum librum scriptum in pergamenis vocatum Pretia maior.

Afegit pocs anys després :

21. — un libre processonal ab les tancadors d'argent daurats ab la senyal de micer Francesch Dezpà lo qual lo dit micer Francesch dona a la dita seu.

22. — XVIII cisterns de libre de cant en lo qual son los responses de algunes festes precipues, e responsos de tercià e aleluyas e proçes. E comensa Sancta et immaculata. E feneix, seculorum amen.

23. — un Pontifical molt antich lo qual comensa en lo vermel. Ex epistola Zepherini pape e en lo negre ordinaciones vero presbiterorum, e en lo derrer mot perpetuo agrementur consorcio.

24. — Un libre ab cubertes de pergamins en lo qual es lo canon, e los comunicantes de tot lany de letra rodona scrit, e es letra molt grossa. E comensa Comunicantes. e fina, trium puerorum et cetera.

25. — un missal maior complit e son hi les Epistoles, e Euangelis. E comensa en lo vermey feria IIII post natale, e en lo negre, fratres habet atque consanguinei in me. e fina valeat pervenire per Christum.

26. — un libre apellat Iohanina lo qual ha donat mossen Gabriel Cogols, e sta fermat ab cadena en i feristol nou donat per lo dit mossen Gabriel lo qual libre comensa non quia lector iste Iohannes, e fina explicit tabula super summa confessorum.

27. — altre libre fermat ab cadena en lo dit feristol apelat Pastoral de mestre Eximenis e comensa en lo vermey in nomine domini nostri iesuchristi. e en lo negre Reverendissimo in christo patri. e fina en lo negre in fine perducatur amen. lo qual ha donat lo dit mossen Cogols.

28. — altro libre fermat ab cadena en lo dit feristol qui es de Sacramento Eucharistie lo qual comensa en lo negre Quorumdam Religiosorum personarum. E fina anno domini mccccxxx sexto. lo qual ha donat lo dit mossen Cogols.

29. — Altro libre aixi mateix fermat apellat de Arte bene moriendi lo qual comensa en vermey incipit tractatus de arte bene moriendi. e en lo negre cum de presentis exili misera mortis. E fina en negre per omnia secula seculorum amen donat per lo dit mossen Cogols.

30. — altro libre axí mateix fermat apellat de mestre Eximenis qui aquell trames a papa Benet e comensa en lo vermey Sequitur prologus presenti laudatori. e en negre

Sanctissimo ac beatissimo in christo. e fina en vermayl Johannes Pallés. donat per lo dit mossen Cogols.

Tots los dessus dits libres donats per lo dit mossen Cogols son escrits en gentils pergamins e ab fort gentil letra e tots encadenats en lo dit feristol.

APÈNDIX IV

Llibres de la Catedral vigatana, segons l'inventari de l'any 1466

1. — un libre scrit en pergamins e apellat lo test maior... (Correspon al n.º 11 de l'inventari anterior.)¹
2. — un libre scrit en pergamins apellat lo test mijà... (Correspon al n.º 12.)
3. — altro libre scrit en pergamins de letra antiga... (Correspon al n.º 13.)
4. — un Missal scrit en pergamins que tot jorn serveix al altar major... (Correspon al n.º 6.)
5. — altra Missal maior scrit en pergamins... (Correspon al n.º 25.)
6. — altra Missal scrit en pergamins qui tot dia serveix als domers... (Vegi's n.º 3.)
7. — altra Missal scrit en pergamins... (Vegi's n.º 1.)
8. — altra Missal scrit en pergamins sens Euangelis ni Epistoles... (Vegi's n.º 10.)
9. — un Missal petit votiu fou trobat en la dita sacristia ultra los altres.²
- 10 i 11. — Dos libres la hu Euangelister e laltre Epistoler dits veyls... (Vegi's números 4 i 5.)
12. — un Epistoler qui es bo... (Correspon al n.º 7.)
- 13, 14 i 15. — dos libres veyls e hu nou dits ordinaris... (Correspon als n.ºs 8, 9 i 31.)
16. — un libre en pergamins ab posts cobertes de cuyro cendros e molt vicios ab 11 gafets ab letra rodona grossa apellat Ordinari. E comensa Incipit ordo catecumenum E fina Requiem.³
17. — un libre scrit en pergamins... (Correspon al n.º 2.)
18. — altre libret nou cubert de drap de li qui serveix a les absoltes dels aniversaris.
19. — altre libre de cant notat... (Vegi's el n.º 14.)
20. — altre libre en pergamins scrit... (Vegi's el n.º 20.)
21. — nou cisterns de libre de cant... (Vegi's el n.º 22.)
22. — altre Pontifical molt antich... (Vegi's el n.º 23.)
23. — un libret ab cobertes de pergami... (Vegi's el n.º 24.)
24. — una Biblia... (Vegi's el n.º 16.)

1. Deixem les descripcions dels llibres solament indicant les primeres frases sempre que aquelles resulten iguals o concebudes quasi amb les mateixes paraules que en l'inventari redactat envers l'any 1443.

2. L'inventari parla encara d'altres missals estampats, adjuntats a l'inventari en època posterior a la seva redacció. Així fa referència a «un donat pel bisbe Joan de Feralta», que era en paper; a altre «en pergamins stampat», altre «ab senyal del bisbe Tormo», també en pergami, i dos en paper del mateix bisbe.

3. Aquesta partida és posterior a la confecció de l'inventari, el qual parla també de dos Ordinaris estampats en pergami, un d'ells amb senyal del bisbe Tormo.

25. — altro libre apellat Concordancies Anglicanes... (Vegi's el n.º 17.)
26. — altro libre scrit en pergamins apellat Flors Sanctorum... (Vegi's n.º 19.)
27. — un libre Procesional ab les tencadures d'argent... (Vegi's el n.º 21.)
28. — altre libre apellat Johanine... (Vegi's el n.º 26.)
29. — altre libre apellat Pastoral de mestre Eximeniç... (Vegi's el n.º 27.)
30. — altre libre appellat de Sacramento Eucaristie... (Vegi's el n.º 28.)
31. — altre libre apellat de arte bene moriendi... (Vegi's el n.º 29.)
32. — altre libre scrit en pergamins sens cubertes intitulat en la segona carta libre Seduli Ysperii et Cathonis de poca valor.
33. — altre scrit en pergamins cubert de posts de fust ab letre antiga comença per tida de comptar.
- 34 i 35. — dos libres de cant scrits en pergami ab cubertes de post de fust, la hu Proser, e comença ad te mundamini, e altre es de cant dorgue e comença quirieleyson.
36. — altre libre apellat de mestre Eximeniç... (Vegi's el n.º 30.)
37. — Sinch libres o coherens de cant cuberts de negres ab senyals de Bru hon es l'offici de Transfixió notat.
38. — lo libre dels Miracles de sant Bernat cubert de pergami.
39. — un Breviari scrit en pergami ab posts de fusta cubertes de lude ab dos gaffets de lauto ab corondells.
40. — altro libre appellat Pontifical cubert de cuyro negre rosegat de rates.
41. — unum librum scriptum in papiro vocata Consueta vella. (Vegi's el n.º 18.)
42. — i libre scrit en paper ab cubertes de pergamins apellat Pontifical scrit de letra francesa. E comença pars prima incipit. Et primo de crismandis in fronte rubrica. E fina lo dit libre secula seculorum amen.¹
43. — un libre en pergamins sens cubertes ab lo offici de sant Jordi donat per mossen Noguerol.
- 44 a 53. — x libres en pergamins no saben perque son.²
54. — iii coherens en pergami de ofici de santa Elisabet.
55. — un libre de pots anomenat Manipulus Curatorum.³
56. — hun libre de posts appellat Catholicon.⁴
- 57 a 60. — quatre parts de la Biblia los quals ha donats lo ardiacha Martines a mossenyser sent Pere y a lesogleya de Vich.⁵
61. — un libre ab posts en pergami scrit ab capletres deurades Incipit Ambrosius monachus.⁶

1. L'inventari aquí parla de «iiii libres destampa ab lo Nicolau qui son los volums de la Biblia son estats comenats per lhonorable Capítol al lector que avuy lig apellat fray Francisco qui esta al monestir del Carme». (Són tornats en la sagristia.)

2. Posteriorment es corregí xvi, en lloc de x.

3. Es tracta d'una partida afegida a principis del segle xvi.

4. Es tracta d'una partida afegida a principis del segle xvi.

5. És possible que es tractés d'una obra impresa. De totes maneres és una obra addicionada al catàleg a principis del segle xvi.

6. És una partida afegida a principis del segle xvi. L'inventari fa referència encara a un Pontifical que servia al bisbe Tormo.

L'inventari de 1510 sols fa referència al text major (n.º 1) i al text mitjà (n.º 2).

APÈNDIX V

Notícia dels llibres descrits en l'inventari envers 1583

1. — Un test modern y en la cuberta squerra hi ha un Cristo en lo mig y nostre Senyora ha ma dreta y sant joan es la squerra y en la coberta dreta hi es lo Salvador y sant Pere y sant Pau y un lletrero a cada cuberta y en cada cuberta hi falta un clau de plata.

2. — altre test maior y mes vell ab les cubertes de plata y en lo simal de la coberta squerra hi ha un Cristo en lo mig qui te un cap de mort als peus y nostre Senyora a la ma dreta y sant Johan a la squerra ab quatre Serafins en la sua mitat e en la part mes baixa sent Pere, sent Andreu y sent Pau y damunt del pais quatre Seraphins hi ha a cada pais ses gravaduras de sglesies y torretes y altres fullatges en la part squerra també sta cubert de fulla de plata ab la figura Magestatis Domini y quatre Evangelistes y quatre seraphins en la part superior y en la inferior la salutació de nostre Senyora del archangel sant Gabriel ab un gerro de flors en lo mig.¹

3. — un catolicon Johannis Genuenses.²

4. — Concordantie Scripture ab un tomo gran.

5. — altre tomo de Nicolau de lyra sobre tots los profetes y dos llibres dels macabeus.

6. — un Missal vigata.³

7. — un Procecionari vigata vell.

Los llibres qui stant en lo smari de dalt son los següents:

8. — Primo Antonius de Bustio super secundum librum decretalium scrit de ma

9. — altre llibre manuscrits dels Decretals.

10. — altre llibre scrit de ma sobre los Decrets.

11. — altre llibre del Decret.

12. — altre llibre de lleys comensant absenti filio.

13. — altro llibre de Canones de pergami qui comensa de suma trinitate.

14. — altre llibre de pergamins de Canones comensant venerabilibus.

15. — altre llibre en pergami de Canones sense principi ni fi.

16. — un breviari del Canonge Pere Saulea de pergami.

17. — un ordinari vell de pergami.

18. — un llibre xich ab algunes questions de Eucaristie Sacramento. los quals llibres on tots arnats vetustate confecti.⁴

1. L'inventari parla de «dos missals nous», reformats per Climent VIII, i de cinc missals «vells».

2. Segueix el Nicolau de Lyra imprès.

3. Potser seria imprès, com ho era un *Breviari vigata vell de pergami impres*.

4. L'inventari fa referència a Pontificals estampats a Venècia en 1563, Lió 1542, Venècia 1569, 1572 i 1563, i encara en 1561 i 1572. A Lió en 1542 i Venècia 1582. Demés, un Breviari de Bryes, 1576, i l'altre de Lió, 1556.

SECCIÓ PRIMERA

SAGRADA ESCRIPTURA

(TEXT I COMENTARIS)

1, 2, 3, 4. — BÍBLIA SACRA

Manuscrit en quatre volums : el primer, actualment, de 279 folis; el segon, de 422; el tercer, de 450, i el darrer, de 333. Tot va escrit en pergamí ras o similar a vitel·la; essent, els folis, d'uns 385 × 260 mm., i de 255 × 160 de caixa. Text a dos corondells, de 25 ratlles, escrit amb gran nitidesa, en bella lletra gòtica formada, en negre i vermell; caplletres, als fronts dels capítols, en atzur i güella, ornades d'imbricacions i rasgueigs; havent-hi, demés, bon nombre de grans inicials al començ de tots els llibres i pròlegs, i encara en altres llocs, fetes de mà destríssima, historiades i decoratives, en or, argent i vives coloracions, acreditant tot un mestre miniaturista. En el conjunt del treball ressurt una sola personalitat, que degué fer tant d'escriptor com de caplletrador i miniador, i que firmà la terminació de sa magna i gloriosa obra una vegada acabat el text del quart volum.

Relligadura de posts encuirades de negre, poc antiga.

Segle XIII (any 1268).

Inventari del Museu n.º 7538, 7539, 7540 i 7541, i XXII, XXIII, XXIV i XXV, del catàleg dels llibres propis del Capítol de Vich. Ha concedit la deguda importància a aquesta Bíblia el citat VILLANUEVA, en el volum VI del *Viage literario*, pàg. 74. El PIFERRER n'ha escrit que és «rival de la de Gerona, si no le excede, en la riqueza de sus miniaturas, en la originalidad de los dibujos y animales fantásticos, y en la expresión de las testas». (*Cataluña*, II, pàg. 234.)

VOLUM I [1]

Foli 1 : Resulta un foli afegit, probablement en el segle XV, el qual conté uns versos, que donen les indicacions per a recordar l'ordre dels llibres de l'Antic i Nou Testament, amb l'epígraf *Isti versus sunt utiles ad retinendum memoriter librorum nomina Biblie*. Després dels set versos ve la llista dels llibres que componen l'Antic i Nou Testament, i al verso del mateix foli hi ha una altra llista dels que són inclosos en el vol. I de la Bíblia. Falten els primers folis, que deurién portar els pròlegs i els quatre primers capítols del llibre del Gènesi, el qual comença, en el f. 2, amb les paraules : ... *occideret cayn septuplum | punietur...* Text que correspon al vers 15 del dit cap. IV. Un inventari dels llibres del Capítol de Vich del segle XV, referint-se a la present Bíblia, diu que : *incipit in primo folio et in primo corondello in rubro incipit prologus, et in nigro ffrater ambrosius, et finit in secundo corondello primæ paginæ, et si imperitus etc., finit in prima pagina in secundo corondello Parabole Salomonis explicit prologus*. Això vol dir que en els folis que falten hi aniria, com a pròleg de l'obra, la carta de sant Jeroni a Paulí, que tantes edicions de la Bíblia impreses porten com a introducció general al Sagrat Llibre. El llibre del Gènesi termina

en el verso del f. 55, començant en el següent el llibre de l'Èxode, encapçalat per una formosa miniatura. El Levític comença també amb bella inicial historiada, al verso del f. 102, i el dels Números al verso del f. 133; seguint el Deuteronomi en el f. 177. El Pentateuc termina al verso del f. 217, on comença el pròleg del llibre de Josuè; principiant-se el text sagrat al verso del f. 218, i el llibre dels Jutges al verso del f. 246; el llibre de Ruth al revers del f. 275. Termina el volum al verso del f. 279 amb les paraules : *obez genuit ysai. Isay genuit | David regem. Explicit ruth.*

VOLUM II [2]

Després d'un foli en blanc, al verso del qual, amb lletra del segle xv, hi ha un capbreu dels llibres continguts en el volum, comença aquest en el f. 1 amb el pròleg *In libris regum*. Aquest pròleg comença amb els mots : *Viginti et | duas litteras | esse apud hebreos...* Aquest pròleg termina en el f. 3 amb les paraules *obmuntui et hu | miliatus sum et silui de | bonis*. Immediatament comença el llibre i dels Reis. El ii s'encapçala en el f. 44, el iii en el f. 75 i el iv en el f. 113, terminant al verso del f. 147, on es dona principi al pròleg de sant Jeroni als llibres dels Paralipomens; pròleg que comença : *Si septuagin | ta. interpre | -tum...* El i llibre dels Paralipomens té l'incipit en el f. 149, acabant-se en el f. 183, on comença el pròleg del següent llibre amb la carta de sant Jeroni a Domnió i Novacià. El Sagrat Text del dit llibre comença en el f. 184 i termina en el 226. En aquest foli hi va el pròleg als ii llibres d'Esdras, amb què donen començ les paraules *Utrum difficilius sit*, o sia la carta jeronimiana dirigida a Domnió i Novacià. El text té principi en el f. 227 v.º, posant-se-li fi al verso del f. 238, on comença el llibre dit de Neemias, anant a continuació, en el f. 256, el llibre ii d'Esdras. En el f. 274 s'inicia el pròleg al llibre de Tobias, que resulta ésser la carta de sant Jeroni a Cromaci i Eliodor, bisbes. El text de Tobias es troba des del verso del mateix foli fins al f. 286. Foli 286 verso: hi va el pròleg al llibre de Judit, el qual té, per primers mots : *Apud ebreos | liber iudith | inter agiogra- | -pha legitur*, restant encara, en la mateixa plana, lloc per a començar el primer capítol del llibre. Foli 303 v.º : *Incipit prologus in li | -bro | Hester | Librum es | -ter variis traslatio | -nibus constat...* Al verso del mateix foli : *Incipit liber Hester...* Foli 318 v.º : *Incipit prologus in liber | iob | Cogor | per singulos | scrip | ture | divine | libros*. En el f. 320 hi va un segon pròleg : *Item alii | us prologus | Si autem fiscal- | -lam junco | texerem...* Al verso del mateix foli comença el llibre de Job. Foli 350 v.º : *Incipit liber hymnorum vel soli | loquiorum prophete de Christo | Beatus vir...* El volum, en el f. 422, termina amb el salm cl, restant el verso en blanc.

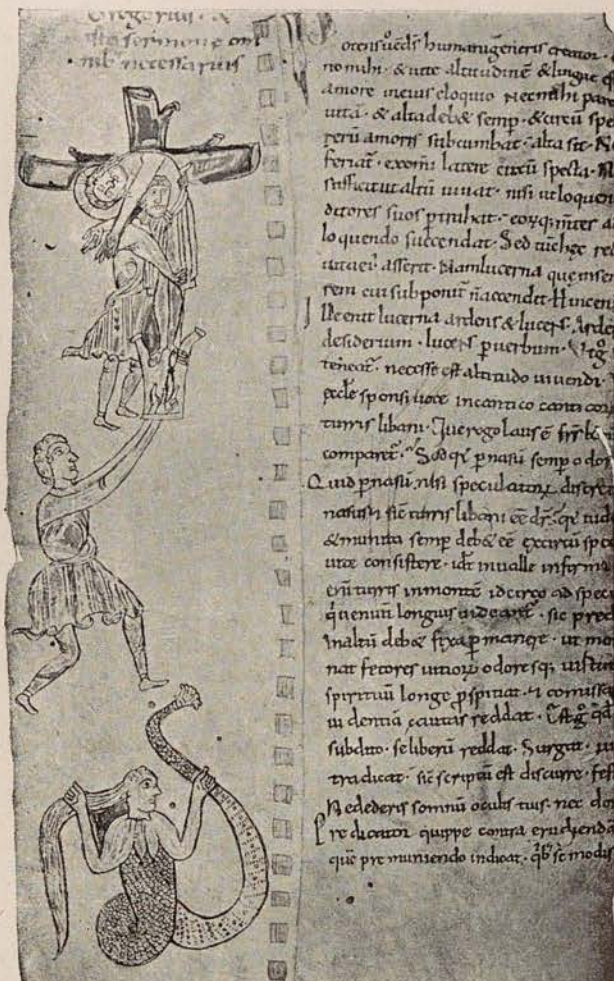
VOLUM III [3]

Després d'un foli en blanc, on amb lletra quatrecentista fou posada la llista dels textos continguts en el volum, ve el f. 1. Foli 1 : *Incipit prologus in parabolis salomonis | jungant epistole quos | iungit sacerdocium*. Al verso del mateix foli : *In-*

Fig. 1. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 4, f. 2

Anno domini. m. cc.
ix. viij. xiiij. kal. mar-
ti. Ego magister Ra-
mundus scriptor de
burgo scti saturnini sup
iordanum. scripsi. et p-
feci istam bibulam. de
mandato domini petro-
ni de ayreis vicec-
anonici. suis ppriis mi-
sionibz et expensis.
Laudibz et donis edig-
nus et iste coronis.
Qui fecit fieri presenciam
doctriat clerici.
Scriptor honorandus qui
scripserit et uenerandus.
Ante diuine societatur un-
sine fine:-
Tres digitus scribunt: uir-
tutes meorum quiescunt.
Scribere qui nescit nul-
lum putat esse labore.

incipit liber proverbiorum. Al verso del f. 27 va el pròleg al llibre de l'Eclesiastés : *Memini me hoc | ferre quinquen | io...*, al qual prossegueix el text, que comença en el mateix foli. Al f. 36 v.º comença el llibre del Cantar dels Cantars, i al f. 41 el pròleg al llibre de la Sapiència : *Liber sapientiæ ap | ud hebreos...* Al verso del mateix foli hi va ja el primer capítol del llibre de la Sapiència. Foli 59 : *Incipit prologus libri | Jesu filii sirac | Moltorum nobis et ma | gnorum per legem et | prophetas...* Al verso del mateix foli es dona principi al text de l'Eclesiàstic. Foli 105 : *Incipit prologus sancti Hiero | mini in ysaïam prophetam | Nemo cum | prophetas versibus...* Al verso del mateix foli comença la profecia. Foli 161 : Pròleg : *in ieremiam prophetam | Jheremias propheta | cui hic prologus scribitur...* Al verso no hi falta el començ del sagrat text, i en el f. 227 el de les lamentacions. Foli 233 : Pròleg : *in librum Baruch*, que ocupa sols deu ratlles, seguint immediatament la profecia. Foli 241 : Pròleg de sant Jeroni a la profecia d'Ezequiel, a la qual es dona principi al verso del mateix foli. Foli 302 : Pròleg jeronimià a la profecia de Daniel, la qual segueix al verso del f. 303. Foli 328 : Pròleg i llibre d'Oseas. Foli 337 : Pròleg i llibre de Joel. Foli 341 : Profecia d'Amós, amb pròleg doble. Foli 348 v.º : Primer pròleg al profeta Abdias, seguint en el foli immediat un segon, i la profecia. Foli 350 v.º : Pròleg al llibre de Jonàs, a continuació del qual va la narració profètica. Foli 353 : Pròleg i profecia de Miqueas. Foli 358 : Prefaci i text de Naum. Foli 362 : Pròleg a Abacuc, seguint la profecia en el foli 362 v.º. Foli 365 : Sofonias, profeta, precedit de pròleg doble. Foli 368 : Pròleg i profecia d'Ageu. Foli 371 : Zacarias profeta. Foli 381 v.º : Pròleg a Malaquies, començant la profecia en el foli següent i terminant en el f. 385 v.º. Foli 386 : Pròleg al llibre dels Macabeus, que resulta ésser de Raban Maur, dedicat a Ludovic Pius, el qual va seguit d'un altre del mateix autor dirigit a Gerald, ardiaca del Sacre Palau. Hi ha encara un altre pròleg, que sembla de sant Jeroni, el qual comença amb les paraules *Machabeorum libri duo*. Foli 387 v.º : Comença el llibre I dels Macabeus. Foli 425 : Comença el llibre II el qual termina a mitja primera columna del f. 450.

VOLUM IV [4]

Foli 1 : Pròleg a l'Evangeli de sant Mateu : *Incipit primus prologus in matheum | Matheus ex | judea sil | in ordine | primus po- | nitur ita evangelium...* Foli 1 v.º : *Item alius prologus. | Matheus cum | primo predic | asset evange | lium in jude | a volens...* Foli 2 : Comença l'Evangeli de sant Mateu. Foli 38 v.º : Pròleg de sant Jeroni a l'Evangeli de sant Marc : *Marchus evangeli | sta dei electus...* Foli 39 : Comença l'Evangeli. Foli 61 v.º : *Incipit prologus | in lucham Lucas sirus | na | tione...* Foli 62 v.º : Comença un altre pròleg : *Quoniam quidem | multi conati | sunt...* En el mateix foli comença l'Evangeli. Foli 102 : *Incipit prologus in johannem | Hic est Johannes | evangelista u | nus ex dis | cipulis domini...* El text sagrat principia al verso del mateix foli. Foli 133 : *Incipit prologus super epistolam ad | romanos | Romani sunt in partes ythalie...* Després d'aquest pròleg, que té nou ratlles, co-

mença l'epístola. Foli 148 : *Incipit prologus in pauli epistola | ad corinthe | os. | Corinthe | thii sunt achaichi...* Comença l'epístola I. Foli 161 v.º : Pròleg i encapçament de l'epístola II. El pròleg comença : *Post actam pe | nitentiam...* Foli 171 : *Incipit arg- | umentum | Galathe sunt | greci. Hii ver | bum veritatis...* Foli 175 : Pròleg a l'epístola als Efesis : *Ephesii sunt | asiani. Hii accepto ver- | bo veritatis...* Seguidament ve l'epístola. Foli 180 : *Incipit prologus | in epistola ad philippenses. | Philippenses sunt | macedones...* Foli 183 v.º : Pròleg ad colosenses Colossenses et | hii sicut laodice | ses sunt asia | ni. Foli 187 : Pròleg a la primera epístola als de Te. salònica : *Thesxalonicenses | sunt macedo | nes in christo jesu...* Al verso del f. 190 comença l'epístola II. Foli 194 : Pròleg a l'epístola ad Timotheum : *Timotheum, | instru | it et docet...* Immediatament ve la primera epístola; la II, amb pròleg, comença en el f. 198. El prefaci s'inicia amb els següents mots : *Item thimotheum scribit | de exortatione...* Foli 201 : *Incipit arg | umentum | Tithum como | vere facit et in | struit...* Foli 203 : *Argumentum philomeni | Philemoni jam | iliares litteras...* Foli 203 v.º : Pròleg a l'epístola als Hebreus : *Imprimis dicendum est | cur apostolos...* Foli 215 : *Incipit prologus in | actibus apostolorum | Luchas | antiochensis natione.* El text autoritzat comença al verso del mateix foli. Foli 255 : *Incipit prologus super epistolas canonicas | non ita est ordo | apud grecos...* Al verso hi va l'epístola Jacobi. L'epístola I de sant Pere comença en el f. 259, i la II en el 263. La I de sant Joan en el f. 265 v.º, la II en el f. 269 v.º i la III en el 270; en el verso del qual foli principia l'epístola de sant Judes. Foli 271 v.º : Pròleg al llibre de l'Apocalipsi : *Omnes qui pie | volunt viver- | e in christo.* Foli 273 : Comença el llibre de l'Apocalipsi, el qual termina en el f. 291. Foli 291 v.º : *Anno domini M.CC. | lx.viii. xiv. Kalendis mar | cii. Ego magister Rai- | mundus scriptor De | burgo sancti saturnini super | rodanum. scripsi et per | feci istam bibliam. de | mandato domini pei- ro | nis de ayreis vicensis canonici suis propriis mis | sionibus et expensis. | Laudibus et donis est dig | nus et iste coronis. | Qui fecit fieri presenciam | docmata cleri, | Scriptor honorandus qui | scripserit et venerandus | Aule diuine societur vir | sine fine. | Tres digitis scribunt vix | cetera membra quiescunt. | Scribere qui nescit nul | lum putat esse laborem.* Foli 292 : En escriptura de tipus més petit i a tres corondells : *Incipiunt interpretationes | nominum hebraycha | propiorum quæ sunt in biblia | per alphab- etum post a sequitur a.* Acaba en el f. 333. Foli 333 v.º, en blanc.

Pel que diu el colofó transcrit, sabem que aquesta Bíblia va ésser acabada a mitjan febrer de l'any 1268, essent feta pel mestre Ramon, del burg de Sant Sadurni sobre el Roine, per encàrrec del canonge de Vich Pere Ça Era, canonge de qui se sap que morí el dia 4 de les calendes de gener de 1279, o sia el dia 29 de desembre de l'any anterior. El necrologi més modern, parlant de tal personatge, li diu *canonicus et levita, qui de bonis suis stabilibit unum sacerdotem in altari Sancte Anne et etiam contulit iste ecclesie suos libros, scilicet breviarium et bibliam in quatuor voluminibus divisam et iosephum et papiam et exameron et philosophiam cum tractatu de resurreccione.*

Els inventaris de la nostra catedral sempre han considerat la Bíblia regalada pel canonge Ça Era com un llibre preat, citant-la l'inventari de 1368, en fer detalladament l'enumeració dels llibres capitulars : *la Biblia complida en iiii volums de pergamins de cabrits e en lo primer han los v libes de Moyses, e l'altre los Profetes e en l'altre lo Psalmista e los libes dels Reys e en l'altre lo Testament Novel*. El mateix inventari apunta que els dits volums anaven coberts de *aludes blanques*. Un altre inventari del segle xv parla de l'enquadernació *ab posts cobertes ab cuyr rosat e cobertes sobiranes blanques*. A principis del segle xvi es feia notar que *are es ab coberta de cuyr vermell*, apuntant-se, per un inventariador de l'any 1530, que *noy ha cadenes*, la qual cosa vol dir que en algun temps els dits volums havien estat fermats i encadenats.

5. — LIBRI REGUM ET MACHABEORUM

Manuscript en pergamí; 135 folis, de 31 × 24 centímetres; escrit en bona lletra carolíngia negra i titulars en vermell, color que orna també moltes de les majúscules i que amb el verd, groc i blau intervé en la confecció de capitals, de les quals el volum en té algunes de real importància. Té dos corondells amb superfície de 255 × 190 mm.

Relligadura en pergamí, del segle xviii.

Finals del segle x o principis del xi.

Inventariat amb el n.º 7507, i amb el LIX pel Villanueva en catalogar els còdexs de la Seu vigatana.

Foli 1 : *Incipit prologus Sancti ysidori episcopi in | regum libro. | Pleni | tu | do | noui ac uete | ris testamenti quam in cano | ne catholico recipit ecclesia...* Termina al verso amb la frase : *...aut omnino commissa sunt | aut fortasse non plene digesta*. A continuació : *Item idem prologus sancti | ieronimi presbiteri ad paulam et eusto | chiam | Viginti et duas litteras esse | apud hebreos syrorum quoque...* S'acaba en el f. 3 : *... Obmutui et humiliatus sum | et silui a bonis. Explicit prologus*. El pròleg de sant Isidor pot confrontar-se amb el text donat pel Migne, P. L., vol. LXXXIII, columnes 165 a 172. El de sant Jeroni resulta ésser el *prologus galeatus*, que va com a introducció a multitud d'estampacions de la Bíblia, en les quals figura al començament. P. L., xxviii, 547.

En el f. 3 : *In nomine domini Incipit liber | Regum. | Fuit vir | unus de ramatha...* Segueix tot el llibre primer dels Reis. El segon s'inicia al vers del f. 30, el tercer en el f. 53, i el quart en el 80, anant aquest precedit d'una curta nota referent a Elies: *Incipit prologus helie precursoris*. El llibre quart acaba, en el f. 163, amb les paraules *...omnibus diebus uitæ suæ. | Explicit Liber Regum*. Segueix una cronologia des d'Heli a Amasias. El revers del f. 103 fou aprofitat per a copiar-hi un tros, que podria ésser d'un sermó, que comença : *Sunt enim quidam qui donis celestibus multa | locuntur ut solis illis...*; terminant : *feruentes sunt in operatione*.

Encara al verso del f. 103 : *Incipit prologus in libris Machabeorum. Sanctus iheronimus | Machabeorum libri ii quot non habeantur in canone he | breorum...* Fineix: *Fedus quoque amicitiarum cum romanor | um | ducibus actaque lebatonum. Explicit*

Prologus. Foli 104 : *Incipit liber Macha | beorum a Sancto iheroni | mo presbitero Translatum | Et | factum est | Postquam | percussit alexander...* El llibre segon té les seves primeres frases al verso del f. 126, restant truncat, en el f. 135, en les paraules : *...eum nemo poterat propter intolerantiam feto*, les quals corresponen al versicle 10 del cap. ix.

Aquest còdex pot molt bé ésser considerat com a català, trobant-se des de temps immemorial, en l'església de Vich. L'esmenta l'inventari de 1368. Sembla que hi hagi diversa mà entre els llibres dels Reis i els dels Macabeus, evidenciant-se un major arcaisme en els darrers, demostrant-ho l'ornamentació de les caplletres. Les més dignes d'atenció són els fulls 1, 1 v.º, 3, 12, 30, 53, 80, 104, 126 v.º, i 127.

6. — PARALIPOMENON LIBRI DUO

Manuscrit en pergamí; de 51 folis sense numeració antiga; de 325 x 245 mm.; a línia seguida; lletra romànica carolíngia, no tota d'una sola mà; color negra, amb poques rúbriques; inicials tocadetes de vermell, groc i blau; un dibuix historiat fet amb les mateixes tintes; unes 33 línies per caixa, d'uns 234 x 175 mil·límetres.

Antiga relligadura de posts, conservant part del llom de gamussa verda.

Segle xi (any 1066).

N.º 7503 de l'inventari. Procedeix de l'Arxiu Capitular de Vich, figurant amb la xifra LX del catàleg Villanueva.

Després de la primera plana en blanc, comença en el revers : *Gregorius et | isto sermone om | nibus necessarius | Potens vero est deus humani generis creator, et redemptor, indig | no mihi...* Acaba en tot el recto del f. 2 : *...Non ergo in fletibus nec in actionibus nostris. sed in advocati nostri allegatione | confidamus qui uiuit.*

Al verso del f. 2 : *Incipit prephatio de Libris Paralipomenon | Tantus ac talis est liber iste | ut absque illi si quis scripturarum sibi voluerit | arogare. semetipsum irrideat. Persingula quippe nomina | uincturasque uerborum. et preter misse inregum libris tangunt historiæ. et innumerabiles explicabuntur euangelii questiones. Sed si septua | ginta interpretum pura...* En el f. 3 : *Explicit prefacio | Item idem. | Eusebius iheronimus. domnionioni et rogatiano. suis in christo | ihesu salutem. Quomodo grecorum...* Aquest pròleg va seguit de la taula del llibre primer, terminant al verso del f. 4. Aquí : *Incipit Liber Dabreiamin id est verba dierum. | quod est Paralipomenonis Liber primus | Adam. Seth. Enoc. Cainan...* En el f. 25 termina el llibre primer, continuant-s'hi l'índex del segon. En el revers del mateix foli : *Incipit Liber Secundus. | Confortatus est ergo Salomon | filius dauit...* Al final del revers del f. 50, acaba : *...dominus suus cumeo et ascendat. Cirus designa | tur christus. Explicit liber dabreiamin. idest uerba dierum. | Et liber istud fuit scriptus in anno. vi. Philippi regis. sub ordi | natione erememiri sacerdotis. valete qui lecturi eritis et orate pro nobis.*

El f. 51 i darrer té al dret : *Pascasius Ratberto Placido suo salutem. De comunione accipien | dum. | Quisquis uult recte communicare. sic uiuat necesse est...* Fineix

facie iheremie pphie loquentis ad se exore di. A rege quoq. nabugodonosor recessit. Quia diuenerat eum p dñm & induravit ceruicē suā & cor ut nō reuerteretur ad dñm dñm isrl. Sed & uniuersi principes sacerdotū & pphs p uariā s inique iuxta uniuersas abominationes gentiū & polluer domū dñi quā sēfificauerat sibi in iherlm. Mactabat aut dñs dñs patrū suor. ad illos pmanus nuntior suor dēdēte consurgens & cotidie commouens eo quod parceret ppho & habitaculo suo. Nulli subfannabant nuntios illi & paruipendebant sermones eius. Quidebantq. pphs donec ascenderit furor dñi in ppheta & esset nulla curatio. Ad duxit & iam super eos regem caldeorum. & interfecit iuuenes eor gladio in domo scūarū suā. Nōst. nōst. tur adolescentis & uirgines nec senes nec decrepiti quidem sed omēs tradidit in manibus eius. Uniuersaq. uasa domus dñi tam maiora quā minora & thesauros templi & regis & principum transfuit in babilonem. Incenderunt hostes templum dñi. destruxerunt murum iherlm. uniuersas ciuitates combusserunt. & quicquid piosū fuerat demoliti sunt. Siquis euaserit gladiū ductus in babilonē seruiuit regi & filius eius donec impleat rex psarū & compleretur sermo dñi ex ore iheremie pphie & celebraret trās bbas iua. Cunctis erūdibus desolationis egit sabbatū usq. clū compleremur lxx annu.

ANNO aut primo cur regis psarum ad explendū sermonē dñi. quem locutus fuerat pphs iheremie. suscitauit dñs spm cari regis psarum qui missus predicari in uniuerso regno suo. & ap scripturam dicens. hec dicit curus rex psarum. Omnia regna terre dedit mihi dñs dñs celi. & ipse pcepit mihi ut edificarem ei domū in iherusalem que est in uideā. Quis ē ex uob in omni populo eius. Sic dominus suus cum eo & ascendat. **CIRUS DESIGNA**
 YR 293. Expleat libet dābriel amin. idē uerba dñi.
 & hōr istud fuit scriptū in anno vi. philippi regis sub orchi
 natore q. m. 1172. facē dñs. ualeto q. lectura q. m. 1172. natore q. m. 1172.

Fig. 4. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 6. f. 50 v.

Fig. 5. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 12, f. 1

a baix de la plana : ...*quare gessit et signata in thesauris eius inueniet*. Revers en blanc, aprofitat, en el segle XII, per a anotar-hi breument la fundació que féu un vescomte de Cardona per certa abundant refecció que faria la canònica vigatana en la solemnitat de la Pasqua.

En el volum que ens ocupa, la primera i darrera curtes peces no tenen res que veure amb l'obra sagrada que el titula. Dóna aquest la versió llatina jeronimiana del llibre *Dabre Jamim* hebreu, anomenat també *Paralipomenon*. El primer dels dos pròlegs, sense els mots amb què s'inicia, i així mateix ço que integra els dos llibres de text venerande, correspon a les columnes 1323 a 1402 del volum xxviii de la col·lecció patològica llatina del Migne, de la qual discrepa la divisió en capítols. El segon pròleg, que és epistolar, se'l troba en gran nombre d'edicions impreses de la Bíblia, d'entre les quals esmentarem la de Venècia, del Nicolau Pezzana, de 1688. El Migne el dóna en son volum xxix, cols. 401 a 494.

El text final del nostre manuscrit, referent a la comunió, resulta ésser fragment del devot llibre *De Corpore et Sanguine Domini* que l'abat de Corbeil, Sant Pasqual Radbert, de mitjan segle IX, dedicà a son deixeble Plàcid, se'l troba en el Migne cxx, cols. 1337 a 1341, lligant trossos d'un mateix capítol.

Com resta ja indicat, no hi intervingué una sola mà en la confecció del volum. Així es comprèn el sentit de la frase *sub ordinatione ermemiri*, ja que no en degué ésser únicament ell, l'escriptor, si bé en fou l'ordenador, l'any 1066. En el foli 1, que és solter i sense constituir plec, hi fou deixat ample marge, en el qual fou cosida una franja de pergami, on fou escrita la rúbrica titular, dibuixant-s'hi, al dessota, l'escena de la descensió del cos de Crist de la creu, per Josep i Nicodemus, un dels quals aguanta, a bell feix, el Salvador, mentre son piadós companyó forceja per desclavar els dos claus dels peus. La santa figuració és curiosíssima, per més que, mancada de perspectiva : va al damunt del disseny d'una sirena, que sens dubte hi fou posada per acabar d'ornar l'espai marginal. No hi ha lloc a dubtar que la franja de pergami i l'historiat dibuix són contemporanis i sortits del *scriptorium* vigatà, on es confeccionà el volum. Hi ha les mateixes colors que en les caplletres, i no fóra estrany que es degué tal dibuix a la ploma que traçà les grans inicials, que poden contemplar-se en els folis 2 v.º, 3, 4 v.º i 25 v.º.

El volum consta en inventari ja en el segle XIV.

7. — MEGILLAT ESTHER

Rotllo en pergami, constituït per vint-i-tres pàgines manuscrites d'una sola cara, formant en conjunt una filactèria, que té uns 182 centímetres de llarg per 10 d'ample; portant escrit el llibre d'Esther, en fòrma lletra hebrea sense vocals, a 20 ratlles per pàgina.

En un dels seus extrems conserva l'estoig, on s'enrotlla la tira de pergami; estoig fet d'argent repujat i cisellat, que presenta inferiorment el mànec sobre el qual s'enrotlla el volum, i que superiorment ofereix la forma de pinacle, que va coronat per una lluna creixent que conté en el seu interior una estrella de vuit puntes.

L'estil d'aquest estoig d'argenteria, inlúit per l'art francès de Lluís XV, permet suposar tot el conjunt de principis del segle XVIII.

N.º 7068 de l'inventari. Ofert al bisbe Dr. Morgades per D. Sebastià Pascual.

Aquest interessant exemplar d'un dels cinc rotllos o *Megilloth*, que els jueus llegeixen en determinades solemnitats litúrgiques, conté el llibre d'Esther, en disposició d'ésser usat en la festa dels *Phurim*, commemorativa de l'alliberament del poble d'Israel en temps d'Asuer; festa que té lloc el 14 i 15 Adar, llegint-se el llibre sagrat, amb gran solemnitat, en les sinagogues, molt ben il·luminades.*

8. — LIBER IOB CUM GLOSSIS

Manuscrit en pergami-vitel·la; 138 folis, de 267 × 195 mm.; caixa de 185 × 132; lletra gòtica francesa, dos cossos, en negre amb algunes majúscules en vermell i blau; text a dos corondells. Al verso del foli 2 una gran inicial de miniador, en or i policromia.

Relligadura de posts amb gamussa antiga, i llom de badana moderna.

Finals del segle XIII o primers anys del XIV.

Inventariat amb el n.º 7554 i ostentant el LXXXI en la catalogació Villanueva dels llibres del Capítol de Vich.

Foli 1 : Comença sense rúbrica de cap mena : *Quedam historice hic dantur et allego | rice et moraliter quedam nequeunt ad | litteram accipi quare erronea erunt et impossibi | lia*. El text de Job i les glosses interlineal i marginal comencen al verso del f. 2, continuant fins al verso del f. 138, on acaba sense senyal de cap mena, essent les darreres paraules : *...usque ad quintam generationem mortuus | est senex et plenus dierum*.

Res no demostra tant que aquest còdex és foraster com la nota següent, que va ratllada a la guarda anterior del volum : *R. G. et B. W. impignoraverunt istum librum pro xx solidos parisienses | in festo sancti Bartolomei*. En el foli en blanc que precedeix el còdex hi ha una nota esborrada i una altra que diu : *Este liber est sacriste ad violarium et postea ecclesie vicensis et est certum quod ferrarius | de teverteto malo habet duos libros sacriste qui sunt similiter ecclesie et no | -minantur evangelia Johannis et liber sententiarum*. Amb aquestes notes, que són de lletra no posterior als començos del segle XIV, pot relacionar-s'hi la que va a l'evangeli de sant Joan, glossat, que parla que el tal llibre, amb altres dels dotze profetes i de Job, *habet magister W. A.* De totes maneres el present còdex va assenyalat en l'inventari de 1368 com *un libre de pergami de Job glossat cubert de blau*.

9. — LIBER PSALMORUM CUM GLOSSIS

Manuscrit en pergami, inacabat; 104 folis, de 305 × 197 mm.; escrit en lletra francesa semigòtica, menuda sempre, però més en les abundoses glosses i anotacions marginals i interlineals que compliquen

* 201. — MEGILLAT ESTHER

Rotllo en pergami, constituït per disset pàgines manuscrites d'una sola cara, formant en conjunt una filactèria, que té 2'45 metres de llarg per 255 mm. d'ample; porta el llibre d'Esther, en bona lletra hebrea, sens indicació de vocals, a 25 ratlles per pàgina.

No té estoig ni nucli o enrotllador.

Segle XVII.

N.º 7297 de l'inventari. Exemplar adquirit després de la redacció del catàleg.

la lliçó del text sagrat. Aquest porta títols en vermell i majúscules en aquesta tonalitat i en blau, qual que vegada amb tocs grocs. El manuscrit mostra vuit grans caplletres, de magnífic treball de miniador, dissenyades en negre i valorades pels tons vermell, groc, blau i morat, en diverses de les quals intervé la figura humana.

Relligat de posts encuirades, antic i de mala conservació.

Segle XII, en sa segona meitat.

N.º 7523 de l'inventari i LXII del Villanueva. Propietat del Capítol catedralici de Vich.

Ben poca cosa és ço que hagi d'adjuntar-se a la precedent descripció. Sols farem notar que els psalms resulten segons versió de la Vulgata, essent-hi tots i terminant en el foli 99. Al verso del mateix foli comencen els càntics glossats, després d'un espai en blanc, el qual sembla indicat per un titular ornamental que restà sense fer. Hi ha el *Confitebor tibi domine*, d'Isaïes; *Ego dixi*, d'Ezequies; *Exultavit cor meum*, d'Anna; *Cantemus domino*, de Moisès; *Domine audivi*, d'Habacuch; *Audite celi*, de Moisès, el qual resta inacabat en les paraules: *Mea est ultio et ego | retribuam eis in tempore ut labatur pes eorum. Justa est...* Són al verso del foli 104, darrer del volum.

El manuscrit potser no sigui altra cosa que francès; però es trobava a Vich en 1368, ja que se l'al·ludeix en inventari, com a *psaltiri glossat antich*.

A remarcar les inicials dels folis 1, 18, 28, 37, 45 v.º, 56, 67 i 77.

10. — *PSALTERIUM CUM GLOSSIS*

Manuscrit en pergamí-avetel·lat, netament escrit en negre i vermell; lletra gòtica francesa de dues grandàries; caplletrat de blau i vermell i enriquit amb luxoses inicials en or i colors en els folis 1, 2, 38 v., 59 v., 77 v., 78, 97, 117, 137 v., 140 v. i 159. Té 217 folis, de 43 x 30 centímetres i 255 x 168 mm. de caixa, a dos corondells.

Relligadura de posts moderna.

Finals del segle XIII o començ del XIV.

N.º 7558 de l'inventari i XXXIX dels llibres del Capítol de Vich catalogats pel Villanueva.

Aquest magnífic volum conté el text del psaltiri de David amb glossa, tretra de les obres de sant Agustí, Cassiodor, sant Jeroni, Ricard de Sant Víctor, Alcuí i sant Ambrós. A la segona columna del foli 217 hi va la següent terminació: *Finito christus rex libro sit benedictus. | Explicit liber hymnorum vel so | liloquiorum de Christo.*

El Martirologi d de la Catedral de Vich diu que, a 16 de les calendes d'agost de l'any 1348, morí el prevere Guillem de Palau, qui llegà a la Catedral de Sant Pere de Vich, entre altres llibres, *Psalterium glosatum* (foli 39). L'inventari dels llibres de 1368 parla ja d'un *psaltiri glosat vermell*.

11. — *EXPOSITIO IN PSALMOS*

Manuscrit en pergamí avetel·lat; 231 folis, a dos corondells; lletra gòtica de dues grandàries, de 365 x 235 mm., i 273 x 185 de caixa. Inicials de cal·ligrafia amb imbricacions i rasgueigs en vermell i blau.

Relligadura de posts nues, en altre temps amb albadina.

Segle XIV.

N.º 7553 de l'inventari i xxx del catàleg Villanueva. És de la Catedral de Vich.

Foli 1 : *Laudationem domini | loquetur os meum et | benedicat omnis caro | nomen sanctum eius in | seculum seculi | Psalmus xlv et. | sapientia xi. loquens | sapiens de spiritu | sancto suspirante | ad dominum sermonem | diligens ante omnia.* El text del psalm i comença a la segona columna del versó del mateix foli, seguint la glossa o interpretació a cada un dels versets fins al primer corondell del f. 231, on la glossa termina amb les paraules : *...nos perducatur ille qui vivit et regnat per omnia secula seculorum amen.*

El còdex que ens ocupa no porta indicacions d'escriptor ni de donador. Pot ésser el llibre de pergami apel·lat *psaltiri glossat cubert de vert*, de què parla l'inventari de 1368.

12. — FRATRIS NICOLAI DE LYRA POSTILLA IN PSALMOS

Manuscrit en pergami; 180 folis, de 31 × 22 centímetres; text en gòtic a dos corondells, dintre caixa de 215 × 148 mm.; escrit en negre, amb calderons i inicials cal·ligràfiques en blau i vermell. Fa contrast amb la simplicitat decorativa del text, la primera plana del volum, que es presenta amb rica orla, a la qual es lliga la P inicial, que és historiada, mostrant el rei David rodejat d'instruments musicals, i al mateix temps uns clergues cantant, tot en or i colors.

Important rrelligadura de posts encuirades, amb varietat de ferros empremtats en calent, donant bell conjunt. (Vegeu la revista *Museum*, III, pàg. 244.)

Segle XIV.

Inventariat amb el n.º 7552, i amb el LXI pel Villanueva, procedint de la Catedral vigatana.

Foli 1 : Comença : *Propheta | magnus | surrexit | in nobis | luce .vii. | quamvis li | ber psalmo | rum apud hebreos | inter hagio- | grapha computetur...* Al versó del f. 5 : *incipit primus psalmus.* El còdex termina en el segon corondell del recto del f. 180 amb les paraules : *bea | -ti qui habitant in domo tua domine in secula se | culorum laudabunt te. ad quam laudem | nos perducatur qui cum Patre et spiritu sancto vi | vit et regnat in secula seculorum amen.* Segueixen aquestes ratlles : *Explicit postilla super librum psalmorum | edita a fratre Nicholao de Lyra de ordine | fratrum minorum sacre theologie ve | -nerabili doctore | hic liber est scriptus qui scripsit sit | benedictus amen | Domine ne in furore tuo arguas me | ave maria gratia plena dominus tecum.*

En el foli anterior al text hi va una nota concebuda en els següents termes : *Iste liber fuit manumissorie bernardi de fenestris quondam archidiaconi vicensis et fuit assignatus ecclesie | vicensi pro legato quod dictus defunctus fecit dicte ecclesie in suo ultimo testamento de xxx libris.*

13. — *LIBRI PARABOLARUM, ECCLESIASTES, CANTICORUM ET PROVERBIORUM SALOMONIS CUM GLOSSIS*

Manuscrit en pergamí vitel·la; 128 folis, de 32 × 21 centimetres i 17 × 11 de caixa; lletra gòtica francesa, de dos cossos o grandàries en negre i majúscules en blau i vermelló; tres luxoses inicials de miniador professional, en or i colors, en els folis 1, 77 v. i 100, havent-ne restades altres sense fer.

Relligadura de posts albadinades antiga.

Finals del segle XIII o principis del XIV.

Inventari n.º 7531 i LIV del catàleg Villanueva dels llibres del Capítol de Vich.

Foli 1 : Comença el llibre de les Paràboles o Proverbis de Salomó contenint el text sagrat i les glosses ordinària i interlineal; principia el text sagrat per les paraules: *Para- | -bol- | -e | Salomonis | filii David | regis israel...* La glossa interlineal va entre el text i l'ordinària en els marges : una i altre amb lletra més petita que aquell. El llibre acaba en el f. 57. Al verso hi té principi el llibre de l'Eclesiastes, el qual continua fins al f. 76. En el següent s'hi comença el llibre del Càntic dels Càntics, que acaba en el f. 99. Folí 100 : Comença el llibre de la Sapiència, el qual acaba, com tot el còdex, en el f. 128, on hi ha l'*explicit* final i tot el verso en blanc.

El llibre que ens ocupa no porta pas cap indicació de procedència. L'inventari de 1368 en parla dient : *altro libre de pergami apelat peraboles e altres libres de Salomo glossat.*

14. — *PROPHETIA ISAIAE CUM GLOSSIS*

Manuscrit en pergamí vitel·la; 160 folis, de 265 × 173 mm.; escrit en bona lletra gòtica francesa; negre i vermell. Caixa de 158 × 105 mm., amb caràcters de mida diversa; majúscules en blau i vermell i dues grans inicials en or i colors, obra de caplletrador professional, en els folis 1 i 3.

Relligadura de nous posts i l'hom encuirat renovada modernament.

Finals del segle XIII.

Inventari n.º 7536 i XCI dels còdexs de la Seu ausetana fet pel Villanueva.

Foli 1 : Principia el pròleg a la profecia de Isaïes : *Nemo | cum prophe- | -tas | versibus vi | -derit esse des | -criptos...* Pròleg, que és de sant Jeroni, resultant un fragment de l'epístola dirigida a Paula i Eustoquia; text que també conté anotacions interlinials i marginals. Folí 3 : Porta el començament del text profètic : *visio ysayae filii | amos. quam vi | -dit supra judam...* Folí 160 v.º : hi ha els darrers versets de la profecia, terminant amb les paraules : *...usque, ad sacietatem | visionis omni carni | explicit.*

Res se sap referent a la procedència del present volum, el qual consta en l'inventari de 1368 amb les paraules : *altro libra de pergami apelat isaïas glossat.*

Sembla d'origen francès.

15. — TEXTUS QUATUOR EVANGELIORUM

Manuscrit en pergami; 182 folis, de 25 × 18 centímetres; escrit en molt bona lletra francesa en negre i vermell; caixa de 18 × 12 centímetres, en 22 ratlles tirades. El volum, que és d'exce'l·lent conservació, té miniatures colorides, una d'elles de plana entera, en la qual entra l'or, la qual cosa fa ben luxós el còdex.

Senzilla relligadura de nues posts, datant almenys del segle XIV, modernament reforçada amb llom de badana.

Segle XII o finals de l'anterior.

N.º 7510 de l'inventari i LXXXIX del catàleg del Villanueva. És de la Catedral de Vich.

En la guarda anterior del volum s'hi llegeix, amb lletra del segle XIV : *Iste liber est ecclesie vicensis*; i amb lletra del XV : *Textus quatuor Evangeliorum cum canonibus eorumdem*.

Foli 1 anvers, en el qual es llegeix, amb lletra del segle XIII : *quatuor es primus. primus tribus alter optimus. | Marce tibi terno. luca canone cede quarto | quinto vir mugitur. sexto vir canone rugit | septimus est vir auis, octavus bos. leo mavius | bos volat in nono. decimo sua quæque repono*. Demés, hi ha una nota marginal referent als canons evangèlics. Foli 1 v.º a 7 quadros de canons evangèlics, amb orles fantàsiosament dissenyades i colorides. Foli 7 v.º i 8 recto en blanc. Foli 8 v.º : miniatura representant el Calvari amb el Crucifix, la Verge, sant Joan i el sol i la lluna.

Foli 9 : *Incipit Brevis lectionum Evangelii. In Vigilia | Natalis Domini*. Segueix la numeració dels Evangelis, que han de recitar-se en les misses de temps i de sants. Foli 15 : Breu enumeració dels Evangelis de comú, al final dels quals hi ha el de la dedicació de l'església i el de difunts. Foli 16 i anvers del 17 en blanc.

Foli 17 v.º : *Incipit prefatio in evangelium Mathei | Matheus interpretatur donatus. Et bene donatus...* Foli 18 v.º : *Incipit Breviarum in Evangelium Mathei...* Taula de capítols, la qual arriba fins al verso del f. 20. Foli 21 : *Incipit Evangelium Domini Nostri | Jesu-Christi secundum Matheum. | Liber generationis Jesu-Christi | Domini Nostri Filii David. | Filii Aabraham...* Foli 63 v.º : *Explicit evangelium secundum Mateum | Incipit prefatio sancti Hyeronimi in evangelio secundum Marchum | Marchus evangelista deilectus...* Foli 64 : *Explicit prefatio | Item prologus | Marchus interpretatur excelsum mandatum*. Foli 65 : *Explicit | xii Kalendis Mai natale sancti Marchi evangeliste*. Foli 66 : *Incipit breviarium in evangelio Marchi...* Capitulació resumint el contingut evangèlic. Foli 67 : *Incipit Evangelium Domini Nostri Jesu | Christi secundum Marchum*. Foli 66 v.º : *Initium evangelii Jesu | Christi Filii Dei. Sicut | scriptum est in es | saia propheta | ecce mitto angelum meum...* Foli 94 v.º : *Explicit Evangelium secundum Marchum : Incipit | prefatio Sancti Hyeronimi presbyteri in evangelio secundum Lucham | Lectorem obsecro studiose...* Foli 95 v.º : *Explicit prefatio | Incipit breviarium in evangelio Luche...* Taula de matèries, obra que arriba fins al verso del f. 97. Foli 98 : *Evangelium Domini Nostri Jesu Chisti secundum Lucam | Quoniam quidem multi...* Foli 144 v.º : *Explicit evangelium secundum Lucham | Incipit argumentum Sancti Hyeronimi in evangelio Johan-*

nis | Hic est iohannes evangelista, unus ex discipulis. Foli 145 : Explicit argumentum | Sermo Sancti Ysidori In natale Sancti Iohannis apostoli | Iohannes apostolus et evangeliste frater iacobi virgo electus... Incipit breviarum in evangelio Iohannis. Índex del text. Foli 157 : Explicit Breviarium Evangelii Iohannis. Incipit evangelium Domini Nostri Jesu-Christi | secundum Iohannem. Foli 157 v.º : In principio erat Verbum | et verbum erat apud Deum... Termina al revers del f. 181 : Explicit evangelium Kata Iohannem.

Ultra les orles dels cànons i de la miniatura de plana del verso del f. 8, aquest còdex té belles miniatures en els ff. 18, 21, 67 v.º, 98 i 147 v.º

És de creure que aquest còdex figurà entre els llibres de la Catedral de Vich des que fou escrit.

L'inventari de 1368 al·ludeix a còdexs del text dels quatre Evangelistes, ja que parla de *un libra de pergamins antich dels iiii Euangelistes, i libre textus Euangeliorum entich, y altro libra de pergamins dels iiii Evangelistes coberts de posts*. Un d'aquests volums seria el present còdex.

16. — EVANGELIUM MATHAEI CUM GLOSSIS

Manuscrit en pergami-vitel·la; 137 folis, de 26 × 18 centímetres; caixa de 16 × 10; lletra gòtica francesa de dues grandàries, en negre i majúscules d'atzur i güella. Dues capitals de miniaturista en or i colors; insignificant la del foli 1, notable la del 2.

Vella relligadura de posts agamussades de groc-verd.

Finals del segle XIII o principis del vinent.

N.º 7532 de l'inventari i xc del catàleg Villanueva dels llibres de l'Església vigatana.

Foli 1 : Comença el pròleg amb les paraules : *Matheus ex judea sicut in ordine | primus ponitur...* Pròleg que també porta una indicació interlineal i glossa marginal. Foli 2 : Comença el text sagrat : *Liber | generationis | iesu-Christi filii da | vid | fili abra | ham.* Foli 137 v.º : Acaba el volum amb les paraules : *ecce ego | vobiscum sum omnibus die | bus usque ad consumationem | seculi.* Segueix un foli en blanc.

El volum no porta més indicació que la de : *iste liber est ecclesie vicensis*, amb lletra del segle XIV, la qual cosa no és d'estranyar, ja que el volum consta en els inventaris d'aquell temps.

Sembla francès.

17. — EVANGELIUM IOANNIS CUM GLOSSIS

Manuscrit en pergami-vitel·la; 100 folis, de 26 × 19 centímetres; text en lletra gòtica francesa i a dues mides o cossos; tinta negra, amb escassesa de majúscules en vermell i atzur; en els folis 1 i 3, inicial de miniaturista, en or i policromia; caixa de 155 × 105 mm.

Magnífica relligadura primitiva i originària, de sola, coberta de pell de cabra abadanada, ornada de gofrats, marcant interessants ferros. (Vegi's la revista *Museum*, vol. III, pàgs. 241 a 247.)

Finals del segle XIII o principis del XIV.

N.º 7548 de l'inventari i XCIX dels llibres del Capítol de Vich catalogats pel Villanueva.

Foli 1 : Comença el pròleg glossat marginalment i interlineal : *Hic est johannes evan | gelista unus ex | discipulis domini qui vir | go a domini electus | est...* En el f. 3 comença el text sagrat i les glosses, el qual segueix fins al recto del f. 100, on va el darrer verset amb la terminació : *...mundum capere | eos qui scribendi sunt libros.*

El present volum és un altre dels que d'antic han figurat en la Biblioteca canònica vigatana, portant text escripturístic amb glossa interlineal i marginal. Abans de començar té tres folis en blanc, en el darrer dels quals hi va la inscripció : *Hicliber est ecclesie vicensis cum xii prophetis et job et prefatus quod habet magister W. A.* És d'anotar que els dos mots *ecclesie vicensis* són substitució d'altres que foren esborrats i avui és impossible saber el que deien. Consta ja en l'inventari, tantes voltes citat, de 1368, *altre libra de pergami de Euangelis de sent Johan glossats.*

Pot suposar-se francès.

18. — EPISTOLAE DIVI PAULI CUM GLOSSIS

Manuscrit en pergami-vitel·la; 201 folis, de 41 x 29 centímetres i 255 x 170 de caixa; dos corondells; lletra gòtica francesa de dues grandàries i sempre bonica i correcta en negre i vermell; majúscules d'aquesta color i d'atzur; grans inicials de miniaturista en els folis 111, 126, 155 i 173, havent-ne restat algunes sense fer i desaparegut altres en ésser tallat el foli corresponent al principi del còdex. Tals inicials van en or, argent i colors, valorant el volum, que fa parella amb el psaltiri glossat del número 10.

Relligadura de posts tapissades de gamussa blanca, modernament renovada.

Finals del segle XIII o principis del XIV.

N.º 7559 de l'inventari i XL del catàleg Villanueva. Propietat del Capítol vigatà.

Folis 1, 2 i 3 : Indicació de les epístoles i evangelis en les principals solemnitats i festes de l'any eclesiàstic, i també en les diades de comú i de sufragis per als morts, tot en lletra del segle XV. Foli 3 v.º en blanc.

Foli 4 : El text no té principi, demostrant que abans d'aquest foli n'hi havia un altre, del qual queden vestigis en el manuscrit, en què aniria el començament de l'epístola paulina *ad Romanos*, i el mateix de la glossa que l'acompanyaria. Manca doncs, tot el verset i del text autoritzat. Foli 54 v.º : Comença l'epístola i als Corintis. Foli 91 : Principia l'epístola II *ad Corintios*. Foli 111 : *Epistola ad Galatas*. Foli 126 : Epístola als d'Efeso. Foli 136 v.º : Epístola a Filemó. Foli 144 : Epístola als de Colossa. Foli 150 : Començament de l'epístola als de Tesalònica. Foli 155 : Principia l'epístola II als mateixos. Foli 158 : Epístola *ad Timoteum*. Foli 164 v.º : Epístola segona al mateix personatge. Foli 169 : Epístola a Tito. Foli 172 : Epístola a Filemó. Foli 173 : Epístola als Hebreus. Acaba el còdex a la segona columna de la primera plana del f. 201 sense cap indicació de final. Al marge

de cada plana hi va escrit en tinta vermella, el nom del Sant Pare a qui es deu la glossa, no faltant-hi sant Agustí, sant Joan Crisòstom, Alcuí, sant Ambrós, sant Jeroni, etc.

En la guarda posterior del còdex, en lletra del segle XIV, hi va una nota que diu: *Magister G. tenebat istum librum pro mille solidos et ad preces Arnaldi de ... Bernardus Noguera solvit dictos mille solidos. Angnahani | vice dicti magistri et debet sibi restitui in festo sancti Michaelis pro quibus fuit sibi assignati illi mille solidos quos debentur de decima | de trancida.* Aquesta indicació sembla ésser de temps anterior a la vinguda del còdex a Vich, el qual, essent parió del psalteri glossat, que sembla que fou ofert a la Catedral de Vich, en 1348, per Guillem de Palou, podria pensar-se si també fou aquest ofert pel mateix personatge. De totes maneres l'inventari de l'any 1368 parla de *1 bel libra de pergami apelat epistoler de sent Paul cubert de vert.*

19. — EXPOSITIO BRUNI SIGNIENSIS EPISCOPI SUPER PENTATHEUCUM

Manuscrit en pergami; 159 folis, de 36 × 27 centímetres; dos corondells; 35 ratlles; caixa de 24 × 17 ratlles; bona escriptura en negre i vermell, en tipus gòtics novençans; algunes caplletres ben dissenyades en vermell.

Antiga rellegadura de posts engamussades grogues.

Primers anys del segle XIII.

Inventari n.º 7535; xxviii del Villanueva. Propietat del Capítol catedralici vigatà.

Foli 1 : Comença amb el títol afegit posteriorment, potser ja en el segle XIV: *Expositio bruni Episcopi super Genesim. Item expositio secundum Exodum et alios libros Moysi.* S'inicia pel pròleg: *petro venerabili episcopo | brunus episcopus. Rogasti me | dilectissime frater et coepiscopo | petre cujus dilectionis a | fectus tantum erga me semper...* Acabat el pròleg, comença el text, en el qual restà sense dibuixar-se la inicial *I*: *n principio | creavit Deus celum et terram. | in principio inquit | et ante omnem creaturam...* L'Èxode i la seva exposició tenen principi en el f. 33, el Levític en el f. 91, el llibre dels números en el f. 124 v.º i el Deuteronomi en el foli 140 v.º, terminant el còdex al començament del f. 159, on van els mots: *Quod | ipse nobis prestare dignetur qui cum patre et Spiritu | sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum amen | Explicit Expositio Super pentateucum in Moisis.*

El present volum porta l'exposició sobre el Pentateuc, que fou dictada per sant Bru d'Asti, bisbe de Signina i abat de Montecasino, en el segle XII, mort en 1123. D'aquest manuscrit en parla l'inventari de l'any 1368, en els termes de *altro bel libre de pergami apelat Brunus sobre los v llibres de Moisi cobert de groch.* En la fulla de pergami de guarda s'anota la procedència del volum amb els mots: *Istum librum tenebat andreas de almunia vicensis canonicus.* Sabut és que tal canonge morí en 1234, havent llegat el manuscrit a la corporació de què ell formava part. El llibre té poca ornamentació; a penes alguna atenció mereixen les capitals, que van al principi de cada un dels llibres, les quals són ben elegants.

El Migne ha publicat el text en el vol. CLXIV de la *Patrologia Latina*, columnes 147 a 550.

20. — *ORIGENIS HOMILIÆ IN EXODUM, IESU FILII NAVE, IUDICUM, NUMERORUM, REGUM, ISAIAE ET IEREMIAE LIBROS.*

Manuscrit en pergami; 161 fulls; 245 × 165 mm.; a ratlla tirada, d'unes 48 ratlles; caixa d'uns 299 × 115 mm.; escrit en nítida però menuda lletra semigòtica, en negre i rúbriques; caplletres d'escassa apariència, per més que exquisides, en vermelló.

Volum de defectuosa conservació a causa de la mullena i poc compte. Relligat en cuir de temps antic.

Finals del segle XII.

N.º 7508 de l'inventari. Procedeix de la Catedral de Vich, estant designat amb xcvi en el catàleg del Villanueva.

En el primer full el manuscrit porta, en lletra que pot ésser de la catorzena centúria, el títol : *Expositio Origenis super exodum | et josue. et librum iudicum et librum | numerorum et super quedam | alia | ex | cepta de | veteri testa | mento*. Tal epígraf no expressa pas amb prou exactitud ço que conté el volum.

En el mateix foli comença el text : *Incipit Origenis super exodum. Libri xiii*. Segueix la taula amb els títols de les homilies. Més avall : *Videtur mihi unusquisque sermo...* El tractat té fi al girat del full 28, corresponent a les columnes 295 a 396 del vol. XII de la *Patrologia Graeca*, del Migne.

El full 29 s'inicia amb les paraules : *In divinis voluminibus refertur...* Més avall : *Explicit Prophetia. I. Incipiunt oratiuncule | xxiii. exgreco in latinum translate a beato iheronimo presbitero ex rogatu comacii episcopi super | iesu nave | Donavit deus nomen...* Termina en el f. 55. Tot es troba entre les columnes 823 i 948 de l'edició estampada.

En el full darrerament posat : *Incipiunt explanationes origenis de eo quod scriptum est in libro iudicum | et servivit populus omnibus diebus...* Del text diu : *Lectorem presentis lectionis ita legebat...* No canvia fins en el f. 63, la qual cosa pot confrontar-se amb ço que hi ha estampat en el volum adduït, columnes 958 a 990.

Fulla 63 : *Incipit prephatio in Libro numerorum. | Ut verba beati martiris loquar...* Ve l'enumeració de capítols, i a baix de la pàgina : *Incipit explanatio numeri. | Divinis numeris non omnes...* Segueix fins al f. 115, en el qual també hi ha certa addició escrita en lletra menudíssima. Correspon a les columnes 583 a 806.

Fulla 116 : *De elchana. et seneuna. et anna et samuel. et heli. ophni et phinees. | Non tunc tantummodo...* Resulta la primera homilia referent al llibre dels Reis, la qual va impresa en les columnes 995 a 1012.

Ço que segueix en el manuscrit són homilies sobre textos dels Profetes. En el f. 129 v.º : *Incipit in esaia homelia I | quandiu ozias rex vixit...* que correspon a l'edició Migne, vol. XIII, columna 219. Els epígrafs de les altres homilies fan referència a les numerades de IV, V, VI, II i VII de l'edició citada.

En el f. 131 el text es torna relacionat a Jeremies : *Quo tempore | iheremias exorsus est prophetare et sub quibus principibus | prophetavit et infra que dicta sunt*

ei a domino. | Deus ad beneficiendum promptus est... Després d'aquesta primera, estan continuades les que porten rúbriques com les XXI, VIII, IX, X, XII, XIV, XVI i II del citat volum mignià, començant per la columna 255. El manuscrit resta terminat en el full 161 recto amb les paraules : *...in libro uiuentium ante conscripti | a christo iesu cuius est gloria et imperium in secula seculorum.*

El volum està assenyalat en l'inventari de 1368 : *Altro libra intitulat exposicio Orogenis de pergamins veyl.*

21. — GREGORIUS DE EPITALAMIO SPONSI ET SPONSAE. BRUNONIS SIGNIENSIS EPISCOPI HOMILIAE.

Manuscrit en pergamí; 166 folis, de 26 × 18 centímetres i 18 × 12 de caixa, de 28 ratlles tirades; text en bon caràcter gòtic francès, en negre i rúbriques, inicials senzilles i algunes capitals de cal·ligrafia, en vermell i blau, als principis de llibre.

Relligadura de posts i albadina.

Segle XIII.

N.º 7595 de l'inventari i LXXXV del Villanueva. Pertany a la Catedral de Vich.

Foli 1 : *Gregorius de epithalamio sponsi et sponsæ | Quasi si ceco longe a deo posito cordi sermo diuinus | voce propria voce divina loqueretur...* Aquesta exposició del llibre del Cantar dels Cantars arriba fins al f. 37, on acaba dient : *..resurgenti immortalitatem nos ipsos et spiritum et corpus qui vivit | cum Deo patre in unitate spiritus sancti in sæcula seculorum amen.* Al verso del mateix foli comencen una sèrie de curts treballs, que s'inicien amb uns versos de Boeci, i entre els quals hi ha una obreta amb la rúbrica : *De tribus gradibus humilitatis*, arribant fins al f. 41.

Foli 41 : *Incipit liber omeliarum domni brunonis signiensis episcopi*, que s'encapça amb l'enumeració dels vuit primers que formen el primer llibre, el qual s'inicia amb un pròleg que diu : *Cum sint multa et pene innumerabilia in divinis voluminibus que sponsam chisti sanctam ecclesiam significant.* Al f. 58 v.º comença el llibre segon, comprenent onze sermons. En el f. 83 principia el llibre tercer, amb deu sermons; en el f. 101 v.º comença el llibre quart amb nou homilies; en el f. 126 acaba aquesta part i comença un altre aplega de sermons dedicats a la Mare de Déu, els quals van seguits de sermons dedicats als màrtirs, confessors i verges, a l'exaltació de la Santa Creu (f. 161). Després d'aquest : *Explicit liber venerabilis hugonis signiensis episcopi* segueixen uns folis dedicats a contenir una sèrie d'epístoles curtes, les primeres atribuïdes a sant Jeroni (ff. 161 a 163 v.º), a sant Agustí (f. 163 v.º), havent-hi també un *decretum domini Urbani papæ* (f. 163 v.º) i altres sense títol, arribant la darrera al verso del f. 166, essent probable que aquesta fos una addició posterior, que no resulta del tot completa.

L'inventari de 1368 cita aquest volum : *Altro libra de pergami entich en que ha Canticha Cantichorum glosat e homilies domini Brunonis signiensis episcopi.*

Vid. *Viage literario*, VI, pàg. 77; *Patrol. Lat.*, CLXV, col. 748.

22. — *BEATI BERNARDI CLAREVALLENSIS HOMILIAE SUPER CANTICA CANTICORUM*

Manuscrit en pergamí avitel·lat; 91 folis, de 32 × 22 centímetres, dos corondells, i caixa de 23 × 16 centímetres i 48 ratlles; text en negre vermell i blau, amb petites inicials de cal·ligrafia en ambdues colors, essent la del foli 1 ornada d'or. Lletra notarial.

Vella relligadura de posts cobertes de pell negra.

Segle XIV.

N.º 7584 de l'inventari i xxxviii del Villanueva. És de la Catedral de Vich.

Foli 1 : *Incipiunt omilie venerabilis bernardi abbatis | clarevallis super cantica canticorum | Sermo primus | Vobis fratres alia quam aliis de seculo aut | certe aliter dicenda sunt. Illis siquidem | lac potum dat non escam...* El sermó 86 és el darrer de la col·lecció, que termina al verso del f. 89, acabant amb les paraules : *...jam sumus filii noctis, non tenebrarum. Item | ad omnes electos ut filii lucis inquit ambulate. | Expliciunt sermones beati Bernardi | clareval-lensis abbatis super can | -tica canticorum et sunt 86.* Segueix la *Tabula precedentis operis*, la qual va fins al f. 91, en qual segon corondell s'hi parla de 87 sermons, i *Expliciunt capitula*. Correspon, la present obra del Doctor Meliflue, al vol. CLXXXIII de la *Patrologia Llatina*, del Migne, columnes 785 a 1198.

Aquestes homilies sobre el Cantar dels Cantars entraren a la Biblioteca capitular després de l'any 1435 i abans del 1438, ja que el volum de *Sermones beati Bernardi super cantica* és dels volums que resulten afegits a la llista del *Liber Quotidia*.

23. — *FRATRIS EGIDII DE BURGO EXPOSITIO IN CANTICA CANTICORUM*

Manuscrit en pergamí avitel·lat; 78 folis, a dos corondells; 295 × 195 mm. i 205 × 125 de caixa; 40 ratlles; escrit en gòtic, en negre, vermell i blau; nou grans inicials de miniaturista en or i colors.

Relligadura de posts cobertes de gamussa rosa, antiga, reforçada modernament amb llem de badana.

Segle XIV.

N.º 7545 de l'inventari i lxxviii del Villanueva. Pertany a la Seu de Vich.

Foli 1 : *Prologus | Incipit epistola ad tractatum | super lectura et expositione in canticis | canti | corum. | Florigere uenusta | tis et forme totius | honestatis...* En aquest pròleg, l'autor diu anomenar-se *Egidius de Burgo*, dedicant son treball a Bertran, bisbe de Tolosa, essent-hi representada l'escena de l'oferta en la miniatura que va al principi del pròleg. Al verso : *Incipit prohemium super po | stilla lectura proprietatibus | figuris moralitatibus | et expresionibus in canticis can | tiorum editis pro domino episcopo tholose | Cantabo dilecto me | o...* Continua el text distribuït en vuit capítols, al principi de cada un dels quals hi ha la inicial ornamentada, per la qual cosa aquestes es troben en els ff. 1 v.º, 12 v.º, 22, 29 v.º, 39, 51 v.º, 58 i 66 v.º. Foli 76 : Termina el text amb les paraules : *...iubilantibus | me | indignum meis meritis be | atissimis finaliter annotari. | amen. | Explicit lectura super | cantica secundum*

fratrem Johannem | de Burgo. de ordine fratrum | minorum. Foli 76 v.º : Hi va la taula de matèries alfabètica, la qual té fi al verso del f. 78.

Aquest manuscrit sembla originari del Migdia de França. En el foli blanc anterior al primer del text hi havia la indicació de possessors, que és il·legible, ja que fou rasa. De totes maneres es refereix al volum la llista dels llibres de la Catedral, de 1435, quan cita *Expositio super cantica canticorum*.

24. — COMMENTARIA MAGISTRI ROBERTI HOLKOT IN LIBRUM SAPIENTIAE

Manuscrit en pergamí; 201 folis, de 36 × 26 centímetres, dos corondells de 58 ratlles i caixa de 25 × 17 centímetres; lletra gòtica rodona, negra i vermella; capitals de cal·ligrafia, poc acurades, en blau, vermell i morat. En el foli 1 la inicial és en or i colors, acompanyant-la una ampla orla, en fortes tonalitats, decorativa, més aviat indicadora de la mà d'un pintor que de miniaturista.

Relligadura de posts i llom de badana, renovada modernament.

Segle xiv.

N.º 7598 de l'inventari i xxvii del Villanueva. És de la Catedral.

Foli 1 : *Incipit postilla a sollepní visione magistro roberto olcot super librum sapientie ordinis fratrum predicatorum doctorio cantalvergiensi de an | glia Dominus petra mea et robur | meum. Artes et scientiæ humanis studiis | aduenta per accionem...* L'exposició del text sagrat comença a la primera columna del f. 2, seguint l'explicació del sagrat llibre de la Sapiència en tots sos 19 capítols, que componen 212 lliçons, terminant l'exposició al segon corondell del f. 192 amb les paraules : *Sapientia deducet ad regnum perpetuum ad quod | nos perducat qui sine fine vivit et regnat | Amen | Quis ista capitula et qualibet parte scriptura | valeat inveniri specialiter tamen et quedam peculiari | forma in libro sapientie continetur in quo reges et | principes deest deus dei et bonis moribus informantur | Explicit Deogratias.* Al verso del foli comença una taula alfabètica de les matèries contingudes, que arriba fins al f. 199, que té el verso i el segon corondell en blanc, seguint en el f. 200 un capbreu de les matèries principals tractades en les lliçons, el qual ocupa dos folis. Com a apèndix s'hi afegí una nova taula en quatre folis en paper, la qual comença dient que *istam tabulam fecit fieri bernardus magistri super postilla olchoti per A. B. C. | diuisam ad facilius inveniundum quid ineadem postilla continetur.* En el foli de guarda posterior hi ha l'explicació d'una llegenda romana, i en el pergamí enganxat a la coberta una espècie de llista de possessors dels volums, que diu : *Ista postilla Roberti Olcoti doctoris anglici super librum sapientie est* (aquí per dues vegades fou borrat el nom), *beneficiati barchinone qui eum emit pretio xx sex florenorum aragoniæ.* A sota : *est iste liber petri de columbario presbiter qui emit a herede dicti francisci pretio xxiv florenorum et nunc liber iste et francisci de ferriolo vicensis canonici qui eundem emit a petro de columbario alias maça patre et herede dicti petri de Columbarii presbiteri pretio viginti quinque florenorum aragonie.* Aquest Ferriol és el qui el regalà a la nostra

Catedral, per la qual cosa posà el seu nom a la guarda anterior del volum. El *Llibre Quotidià* de l'Arxiu Capitular confirma la donació, que degué ésser feta vers 1438.

De mestre Holkot se sap que finà en 1345.

25. — SANCTI GREGORII MAGNI HOMILIAE IN EZECHIELEM

Manuscrit en pergamí; 182 folis, a dues columnes; 28 × 18 centímetres; caixa de 23 × 14 centímetres, 25 ratlles; lletra semigòtica en negre i vermell, amb algunes caplletres vermelles d'excel·lent gust.

Relligadura de posts nues.

Finals del segle XII.

Inventari n.º 7534 i LXIII del Villanueva, procedint de l'Arxiu Capitular de Vich.

Foli 1 : Comença : *Opuscula beati gregorii pape In libro ezechi | elis prophete de cujus expositione | ab illo edita sequitur Cujus | expositionis prologus Sic In | cipit in nomine domini | Dilectissimo fratri martine episcopo | gregorius servus | servorum dei omelia quas in...* El pròleg termina amb les paraules : *...epulas avidius redeatur.* Immediatament ve el capbreu historial : *in nomine domini nostri Jesu christi Incipit | liber ezechielis Prophete. Item | Omelia Secundum Ejusdem.* A la primera columna del f. 4 hi ha la rúbrica : *Explicit istorias primi libri prophete. | in nomine domini nostri Jesu-christi In | cipit liber omiliarum in ezeche | le propheta editarum a beato gregorio papa | romensis. Inchoato in Basilica late | ranense que appellatur aurea dudum | facta collatione. et episcoporum con- | -gregatio.* El llibre primer termina al verso del foli 99, començant en el foli següent, i sense títol, el resum cronològic; immediatament, en el f. 101 v.º comença la primera homilia del següent llibre. Aquest fineix al verso del f. 182 sense cap mena de salutació terminativa, essent les darreres paraules : *sit itaque gloria omni | potenti domino nostro jesu-christo qui vivit et regnat | cum patre in unitate spiritus sancte Deus per omnia sæcula | sæculorum. Amen.*

Aquest volum és un altre dels que demostren fins a quin punt eren estimades les obres de sant Gregori el Gran en la canònica vigatana. Sobre la seva procedència res hem trobat : sols podem conjecturar que, des de temps molt apropats a l'època en què fou escrit el volum, aquest es trobava ja a la Catedral de Vich, no essent pas improbable que fos escrit aquí mateix, a la nostra terra. L'inventari dels llibres canònics de l'any 1368 s'hi refereix amb els següents mots : *altro libra sens posts apellat homilia de sent Gregori super Ezechielem. Modo est cum postibus albis.* No es comprèn més que com una equivocació que el Jaume Villanueva, en parlar d'aquest volum, digués que era del *sæc. X inseunte*. El qui va escriure el volum sabia molt de caplletrar, ja que al principi de cada homilia, i en alguns altres llocs, hi posà inicials, servint-se del vermelló, que resulten de magnífic efecte decoratiu. Hem anotat que n'hi ha en els folis 1, 4, 9 v.º, 16 v.º, 22 v.º, 27, 32, 39 v.º, 47 v.º, 57 v.º, 68 v.º, 81, 90, 101 v.º, 110, 115 v.º, 124 v.º, 132 v.º, 141 v.º, 150 v.º, 167 v.º i 176.

El manuscrit s'adapta força bé a l'edició de les Homilies de sant Gregori el Gran

sobre el profeta Ezequiel, que publica el Migne en el volum LXXVI de sa *Patrologia Latina*, columnes 785 a 1072. Sols el nostre volum porta, abans de cada un dels dos llibres, un capbreu historial de la profecia.

26. — BEATI GREGORII PAPAE LIBRI MORALES IN JOB

Manuscrit en pergamí; consta actualment de 302 folis, de 51 × 37 centímetres; escrit amb tinta negra i vermella, a tres corondells, grans inicials de dues colors quasi totes, dues d'elles historiades, les altres ornamentals; caixa d'unes 54 línies; de 415 × 273 mm. Els set primers folis i els 285 i següents són escrits amb lletra quasi gòtica, que podria ésser del començament del segle XIII, mentre que el cos del volum està en bona lletra carolíngia del segle XI. El manuscrit potser en algun temps fou complet; ara està inacabat, conservant part de la darrera plana sense escriure.

Relligadura de posts ben desfeta.

Segle XI.

N.º 7518 de l'inventari i 1 de la catalogació del Villanueva. És propietat de la Catedral vigatana.

El primer foli, que és molt incomplet, presenta el recto en blanc, i la cara posterior, que no comença, tota escrita, essent, en primer lloc, coordinable ... *gravius mente retinere. Que | tandem cuncta...* Correspon a l'epístola dedicatòria de l'obra gregoriana a sant Leandre, que pot veure's en la *Patrologia Latina* del Migne, volum LXXV, columna 511. Manca un full entre el 5 i 6. En el 5 : *Explicit prephatio*, revers en blanc. El f. 6 s'inicia amb els mots : *nisi prava propinquiorum opera...* pertanyent al capítol i llibre primer de la primera part dels Morals o Comentaris al llibre de Job, escrits pel Papa sant Gregori el Gran: columna 529 de l'imprès. És versemblant que una gran inicial fos causa de la pèrdua, ja secular, del foli. A l'11 v.º es principia el llibre II. Manca un full després del 12, en el qual hi hauria l'epígraf del llibre III. Foli 29 v.º : Principi del llibre IV. Foli 41 v.º : Llibre V, essent-ne tallada la inicial. Foli 55 : Amb el dit llibre quint termina la primera part de l'obra, la qual amb el sisè llibre entra a la segona. Foli 65 v.º : Llibre VII. Foli 75 v.º : Llibre VIII. Foli 92 v.º : Llibre IX. Foli 109 v.º : Llibre X. Foli 119 : Finalitza la segona part. El girat comença la tercera i el XI llibre. Foli 127 : Llibre XII. Foli 134 v.º : Llibre XIII. Foli 140 : Llibre XIV. Foli 149 v.º : Llibre XV (tallada la inicial). Manca un foli abans del 148. Hi tindria principi el llibre XVI. Termina el llibre i la part en el full 167, columna 1062 del text estampat pel Migne.

En el mateix full 167 : *Ex cronica ephemeridis. | Cindasindus per ty | ranidem | regnum gotho | rum...* Acaba al principi de la plana següent : *...ante despicabatur ut igna | uus.* Relació de la troballa dels llibres Morals, per Tayó de Saragossa, literalment diversa de la de Migne, volum citat, columnes 507 a 510.

Foli 168 : *Spania habet provincias vi. Id est Terra | conensem...* Divisió de l'Espanya visigòtica, dels darrers temps, en metròpolis i diòcesis eclesiàstiques. Enquadraments ornamentals. Revers en blanc. Foli 169 : *Hec est summa et memoria de annona olei sancti petri...* Anotació, en lletra ja potser del segle XIII, de les per-

cepcions i censos d'oli, que es feien anyalment a la Seu de Vich. És possible que el manuscrit fos fet per dividir-se aquí en dos volums.

Foli 170 : És en blanc, tenint al verso solament el títol, en capitals : *In Nomine Domi | ni Nostri Ihe | su Christi Incipit | Moraliū Liber | septimus deci | mus Pars Quar | ta Incipit*. Foli 171 : *Q | otiens in | sancti viri storia | per nouum volumus...* Foli 177 v.º : Llibre XVIII. Aquest i els vinents, fins el XXII inclusiu, formen la part quarta de l'obra, els llibres de la qual comencen en els ff. 189 v.º, 198, 209 i 214 v.º. La part cinquena comporta els llibres XXIII al XXVII, els quals van en els ff. 223, 231, 242 v.º, 249 i 260. La sisena, que no és completa en el nostre còdex, abraça en aquest fins a ben entrat el llibre XXXI, resultant començats els seus llibres en els ff. 270, 276 v.º, 280 v.º i 297 v.º. Confrontant-ho tot, des del f. 170 al verso del 302, a la fi del primer corondell del qual l'escriptor onzcentista abandonà la confecció del manuscrit, resulta que el còdex porta actualment fins a poques ratlles abans de la terminació del cap. XVI del citat llibre XXXI, essent les paraules finals: *...Ipse quippe | de evangelizantibus quasi de arantibus...* Tot pot veure's en el volum LXXVI, columnes 9 a 591, de l'esmentada edició patològica.

Les més belles inicials del còdex es poden veure en els folis 11 v.º, 29 v.º, 65 v.º, 92 v.º, 109 v.º, 119 v.º, 127, 134 v.º, 140 v.º, 177 v.º, 189 v.º, 198, 209, 214 v.º, 223, 231, 242 v.º, 249, 260, 270, 276 v.º, 286 v.º i 297. Les dels folis 171 i 189 v.º són historiades.

No pot assenyalar-se quan el present volum entrà a formar part de la biblioteca de la Canònica ausetana : l'inventari de 1368 li diu *libra gran entich ab posts apelat Moralia Job*.

Res deu impedir considerar-lo com a manuscrit fet a la nostra terra.

27. — HOMILIAE SANCTI AUGUSTINI SUPER IOHANNEM

Manuscrit en pergamí; 237 folis, de 48 x 35 centímetres; a dos corondells, unes 41 ratlles; escriptura en negre i vermell, de tipus carolingi; caplletres en negre, vermell, groc i blau, generalment de poc treball; folis numerats bona part d'ells amb xifres romanes de temps gòtics.

Relligadura de posts cobertes d'albadina, renovada posant-hi l'hom de cuir negre.

Segle XI.

Inventariat amb el n.º 7521 i portant el II en el catàleg Villanueva dels còdexs de la Catedral de Vich.

Foli 1 : Comença : *Hoc in libello inse | runtur Homeliæ | Augustini ex Ewangelio | Iohannis. Et unicuique | Evangelio per hec reperi | es Homilias adnota | tas. In primis die | Sanctum Domini Nostri Ihesu Christi | Nativitatem | Evangelium secundum Iohannem. | In principio erat Verbum...* Segueix la taula, que comprèn CXXV títols, omplint fins a tota la primera cara del full III. Al verso : *In principio erat | Verbum et uerbum erat apud deum et deus erat uer | bum. Hoc enim animalis homo non percipit | Quid ergo fratres silebimur haec...* El text, que és força complet, té

Fig. 6. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 15. f. 8 v.

Fig. 7. — Museu Episcopal de Vich : Còdex 26, f. 171

un tros ras en el foli CLXV i està mancat de dues fulles abans del 199, essent antiga sa foliació, abans del 190. L'homilia que va signada (c)xxiii és en el còdex la darrera de la sèrie, terminant : ... *Evangelium | suum etiam ipse compelleret meum terminare | sermonem*: essent això en iniciar-se el f. 237, on es llegeix també : *Finit Deo gratias. Amen.*

El mateix foli resta omplert d'altra mà contemporània de qui escriví el volum, copiant-hi un *Sermo vel oratio Sancti Augustini Episcopi | Veni ad nos sancte spiritus patris et filii | illabere sensibus nostris spiritus amborum | qui cum patre et filio...* Té fi a baix de la primera columna del verso del mateix foli : ...*Quorum trini honor | et imperium indiuiduum permanet in secula seculorum. | Amen.*

Pot confrontar-se el text de les cxxiii homilies augustinianes del manuscrit vigatà amb els *cxiv tractatus in | Joannis Evangelium* que dona el Migne en el volum xxxv de la seva col·lecció de Pares llatins, columnes 1579 a 1976. Referent a això direm que el còdex prescindeix de la introducció estampada i que la numeració de fragments no és pas en detall la mateixa.

Poden mencionar-se, entre les inicials més interessants del còdex, les dels folis I, III v.º, xxiv, LXV v.º, Lxviii v.º, Lxxv v.º, xcix, cxx, cliv, clxv v.º i clxxxvi v.º.

Aquest important volum figura de temps antic a la Biblioteca capitular ausetana. Potser fou produït aquí mateix. En els comptes de Tresoreria de la mateixa església (1426 a 1433) consta que, a 24 de desembre del primer dels anys esmentats, es pagà a un tal Arnau de Muntadella el lligar les Homilies de Sant Agustí super Joan.

28. — EXPOSITIO BEATI AMBROSII SUPER APOCALIPSIM IOANNIS. GREGORIUS DE EPITALAMIO SPONSI ET SPONSAE. OPUSCULA DIVERSA.

Manuscrit en pergamí; 115 folis, de 34 × 23 centímetres i 24 × 15 de caixa; lletra gòtica primitiva, en negre i vermelló, deixant els espais per a algunes caplletres que restaren en projecte. Dues columnes. Relligadura de posts moderna.

Finals del segle XII o primera meitat del XIII.

Inventari n.º 7527 i xxxi del Villanueva, pertanyent al Capítol de Vich.

El foli 1 comença sense titulació : *Sicut in secularibus libris tria que | runtur intentio scilicet utilitas ...* En el mateix foli : *Incipit apocalipsis | ioannis apostoli | Hic autem titulus sic exponatur ut | si titulis autor daret...* Al verso : *Johannem apostolum | et evangelis | tam hunc | librum | apo | calipsim...* El llibre segon té principi en el f. 13 v.º, i els altres en els 19 v.º, 37 v.º, 59 v.º i 74, terminant en el 89 : *Expositio | super apocalipsin iohannis explicit.*

Sense separació ni títol, en el mateix foli, s'hi diu : *Cives celestis patrie regi | regum concinite, qui est supernus opi | fex ciuitatis uranice in cuius edi | fitio talis extat fundatio...* Enumeració i interpretació de dotze gemes.

Foli 89 v.º : Comencen els opuscles titulats : *Item de lapidibus; De natiuitate*

antichristi; Augustinus de corpore et sanguine christi; Incipit tractatus de consecratione ecclesiarum. Aquest darrer és en lletra més petita, en tres corondells en el f. 92.

Foli 93 : *Gregorius de epytalamio sponsi et | sponse | Quasi si ceco longe adeo possito | cordi sermo diuinus uoce propria uo | ce diuina loqueretur...* Termina al recto del f. 115 : *...in unitate spiri | tus sancti deus per infinita se | cula seculorum. Amen | Explicit.*

El Villanueva, en inventariar el present manuscrit (no se sap per què), deixà sense consignar la indicació de les matèries en ell contingudes, i el canonge que dirigí la relligadura del volum sols féu que constés en l'imprès fixat en el lloc que es tractava d'una *Expositio in Apocalipsim ignoto auctore*. Podem admetre tal exposició com de sant Ambrós, tota vegada que és la del volum xvii de la col·lecció llatina del Migne, columnes 765 a 969. En canvi, l'epitalami, que el còdex atribueix a sant Gregori, és del tot divers de l'exposició del Càntic dels Càntics, que comença a la columna 471 del volum lxxix. Vid. *Viage literario*, vi, pàg. 77.

Res permet fixar l'origen primitiu del manuscrit; per més que tampoc hi ha res que s'oposi a considerar-lo de mà de casa. De totes maneres era ja de l'església de Vich en 1368.

29. — CONCORDANTIAE BIBLICAE

Manuscrit en pergamí vitel·lat, 508 folis, de 38 x 26 centímetres; unes 59 ratlles, a tres corondells i caixa de 31 x 19 centímetres. Lletre gòtica de bon tipus, en negre, inicials i calderons en blau i vermell, grans caplletres al començ de cada agrupació alfabètica en ambdues colors i morat, ornades d'imbricacions i rasgueigs; havent-hi, demés, una inicial, al principi del text, miniada i daurada, de poca importància.

Antiga relligadura de posts, amb restes de coberta d'aluda; lloc de cuir negre.

Principis del segle xiv.

Inventariat amb la xifra 7529 i n.º xxi del catàleg que el Villanueva féu dels llibres del Capítol de Vich.

Ben poca cosa més cal consignar fent referència al volum de què hem d'ocupar-nos : amb saber què cosa siguin unes *Concordàncies bíbliques* ja està dit tot. El foli 1 comença : *Cuilibet volenti require | re concordantias in libro hoc | unum est primitus osten | dendum. videlicet quod cum | in primis concordantiis | que omnes concordantie sancti iacobi. quelibet ca | pitulum in vii particulas distinguatur propter | vii primæ littere alphabeti videlicet. a. | b. c. d. e. f. g. in isto opere per eundem modum et in to | tidem particulas distinguuntur capitula longio | ra. capitula uero breviora...* Segueixen set ratlles més d'introducció, i immediatament el primer text : *a, a, a, domine, domine nescio loqui.* Termina dalt de la tercera columna del verso del f. 508, essent el darrer text : *plenissime sciens quod quecumque promissit deus potens est facere.* Cal advertir, no obstant, que el llibre pròpiament deuria quedar llest al mig de la primera columna de l'anvers del mateix foli, ja que hi ha el mot *Zelpha*, i el text : *sentiens lya que parare desisset zefam ancillam marito tradidit.* Ve la salutació : *Deo gratias | et | et beate marie virgi | nis matris.* Ço que va a conti-

nuació són textos pertocants a les paraules *Plenus*, *Plenior* i *Plenissimus*, que foren oblidats al verso del f. 307, segons allà es fa notar.

Una inscripció posada al verso del foli blanc, que fa de guarda anterior del volum, diu : *In nomine domini Amen. Anno nativitatis eiusdem Millesimo ccc Quadragesimo primo pridie nonis | novembris. Reuerendus dominus Galcerandus ça Costa dei gratia vicensis Episcopus dedit et obtulit deo et beato Petro Sedis vicensis et ejus servicio istum librum, et Rationale siue Speculum | ecclesie et missale mixtum et completum.* Tal nota, que és contemporània, resulta confirmada pel fet que un pergami ratat que hem trobat en l'Arxiu Capitular digui que, a 1111 dels idus de mes i any il·legibles, el prenotat bisbe adquiria d'un cert doctor en Lleis, ciutadà de Barcelona, unes *Concordancie biblie scriptum in pellibus edulinis quaternatum cum postibus et cum cohopena de corio albo* (Calaix F, plec x, n.º xxxi). L'inventari de 1368 confirma el nom del donador. En 1437, segons una anotació dels comptes de la mateixa Seu, era satisfeta certa quantitat a l'Arnau Muntadella per son treball de *relligar les Concordancies*.

A 8 de juny de 1718, aquest volum havia estat manllevat pel canonge Esteve Palau, devent ésser reclamat i recuperant-se a 22 d'octubre de 1744 i 8 de gener de 1745 (*Liber xvi Secretarii*).

Les presents *Concordancies bibliques* no foren pas les úniques que figuraven en l'Arxiu Capitular de Vich. El canonge Francesc de Ferriol, per allà l'any 1438, va donar *quendam concordancie*, perquè es posessin lligades amb cadena a la sagristia *vel in capite altaris vel in choro, pro servicio chori*. Un inventari dels llibres capitulars del segle xv parla de un libre apellat *concordancie anglicane super biblia scrit en pergamins ab cubertes de cuyr Rosat ab vuyt bulletes de leuto en la una part en la altre set et incipit in prima pagina in primo cornudello ardent finit in dicta*, etc. L'inventari fa referència que aquest i altres llibres *qui fuerunt dati ecclesie vicensi cum condicione quod starent in sacristia vicensi ubi nunc sunt et stant ligati cum catenis*. Una nota de fi del primer trentenari del segle xvi apunta ja que *no hi ha cadenes*; després s'apunta que *no hi ha cobertes, ni pots ni bulletes*.

(Continuarà.)